

Det 'gamla huset'

- En undersökning av hur gamla hus verbaliseras i narrativa hemma-hos-reportage i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp* åren 1979 - 2011

Astrid Bäckman

**Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i
Kulturvård, Bebyggelseantikvariskt program
15 hp
Institutionen för kulturvård
Göteborgs universitet**

2012:15

Det 'gamla huset'

- En undersökning av hur gamla hus verbaliseras i narrativa hemmas-reportage i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp* åren

1979 - 2011

Astrid Bäckman

Handledare: Ingrid Martins Holmberg

Kandidatuppsats, 15 hp
Bebyggelseantikvariskt program
Lå 2011/12

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
Department of Conservation
P.O. Box 130
SE-405 30 Goteborg, Sweden

www.conservation.gu.se
Ph +46 31 786 4700
Fax +46 31 786 4703

Program in Integrated Conservation of Built Environments
Graduating thesis, BA/Sc, 2012

By: Astrid Bäckman
Mentor: Ingrid Martins Holmberg

Titel in English: The 'old house' - A study of how old houses are verbalized in narrative home-of-reports in the magazine *Sköna Hem* and *Gård och Torp* the years 1979 - 2011

ABSTRACT

This essay examines how old houses verbalized and visualized in printed media. The study are limited to examining at-home-reports in two Swedish journals, *Sköna Hem* and *Gård och Torp* at the period from 1979 – 2011. Al together has about 40 reports examined.

Today, media is occupies an increasingly important role as mediators of our old buildings. Conscious choice is made in the journal of what is presented and thus represented old houses. These inclusions also create standards for values and become normative for the society. Also the fact that the media uses the heritage in form of old houses to promote them selves, implies a commodification of the built heritage and a market profit is a problem that become visible in today's society.

The propose is to visibility how old houses are represented in print media, the analysis also aims to raise a discussion on the normative production made for old houses in magazine, which in a broader context also includes the discourse of our heritage. The study is using a discursive theory to examine the reports and to get an objective results as possible. I also use the representation theory to highlight the problem of representation as a window to the reality.

The results show mainly that it is a distorted view of building that is represent, one examples is that building's exterior rarely gets much attention and gets therefore not neither a high evaluative, and at the same time gets the owners a lot of attention in both text and pictures. The study has helped to draw attention to the fact that printed media has a major impact on the valuation through its representation of old houses in magazines. It has also reveals how the built heritage is presented and appears in a broader discourse.

Title in original language: Det 'gamla huset' – En undersökning av hur gamla hus verbaliseras i narrativa hemma-hos-reportage i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp* åren 1979 - 2011.

Language of text: Swedish

Number of pages: 65

Keywords: Media, heritage, discourse, magazines, representation

ISRN GU/KUV--12/15--SE

”Det väsentliga i vår gamla lantbebyggelse, det där som ger karaktär åt längor och hus, som låter dessa te sig så självklart naturliga, så sammanvuxna med landskapet – finns det någon möjlighet att fånga detta väsentliga i ord, klart, åskådligt?”

Erik Lundberg, 1979.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	11
1.1 Bakgrund.....	11
1.2 Tidigare forskning.....	11
1.3 Problemformulering.....	14
1.4 Syfte och målsättning.....	15
1.5 Frågor.....	16
1.6 Material och Metod.....	16
1.7 Avgränsning.....	17
1.8 Teori.....	17
1.9 Disposition.....	20
2. SKÖNA HEM OCH GÅRD OCH TORP I HISTORISK BELYSNING.....	21
2.1 Veckopressens historia.....	21
2.2 Begrepp, vad är vad?.....	22
2.3 <i>Sköna Hem</i>	22
2.4 <i>Gård och Torp</i>	23
3. DET GAMLA HUSET, REPRESENTATIONER I SKÖNA HEM OCH GÅRD OCH TORP.....	25
3.1 Diskursiv analys, <i>Sköna Hem</i> 1979 – 1991.....	25
3.1.1 Färg- och kulörbeskrivningar.....	26
3.1.2 Stil som beskrivandeform.....	26
3.1.3 Modernt/Gammalt.....	27
3.1.4 Exteriör representation.....	28
3.1.5 Interiör representation – Plan, inredning, byggnadsdetaljer.....	29
3.1.6 Ägarnas sociala position och intresse.....	29
3.1.7 Historia.....	30
3.2 Diskursiv analys, <i>Sköna Hem och Allt i hemmet</i> 1992 – 1996.....	30
3.2.1 Interiör representation – Möbler, Kök och Plan.....	31
3.2.2 Exteriör representation.....	32
3.2.3 Renovering.....	33
3.3 Diskursiv analys, <i>Sköna Hem</i> 1997-2011.....	33
3.3.1 Interiör representation – Kök, plan och detaljer.....	34
3.3.2 Gammalt/Modernt.....	35
3.3.3 Ägarnas intresse och sociala position.....	36
3.3.4 Historik.....	37
3.3.5 Renovering.....	37
3.4 Diskursiv analys, <i>Gård och Torp</i> 2003 – 2011.....	38
3.4.1 Tillkomsthistoria.....	39
3.4.2 Färg- och kulörbeskrivningar.....	39

3.4.3 Ägarna.....	40
3.4.4 Modernt/Gammalt	41
3.4.5 Exteriör representation	42
3.4.6 Interiör representation – Kök och plan	43
3.4.7 Renovering.....	44
4. RESULTAT	45
4.1 Färg- och kulörbeskrivningar	47
4.2 Stil	47
4.3 Modernt/Gammalt	47
4.4 Exteriör	49
4.5 Interiör	50
4.6 Ägarna.....	51
4.7 Renovering.....	52
4.8 Historia.....	53
4.9 Ålder på representerad bebyggelse i tidskrifterna	54
5. DISKUSSION	56
6. SAMMANFATTNING.....	59
KÄLL- OCH LITTERATURHÄNVISNING	62
Källmaterial.....	62
Internetkällor.....	65
Litteratur.....	65

1. INLEDNING

Normeringar för gamla hus skapas utifrån ett antal olika faktorer där media innehar en betydelsefull roll. Ett tydligt exempel på hur vi påverkas av medias bilder av gamla hus är denna insändare i *Gård och Torp* 2012:2.

”... Vi bor i en tegelvilla (1960), som jag tycker blir vackrare med vita detaljer till. Vi saknar dock något över fönstren {...} kan jag få ett råd kring hur vi skall konstruera dekorationerna ovanför fönstren {...} har tänkt på två förslag, en gammaldags fönsterdekor i trä som man oftast ser upptill på fönstren eller en överdel som liknar karmen med urfrästa spår {...} jag vill gärna följa gamla traditioner.”

Å ena sidan är det en mycket medveten kvinna som har skickat in insändaren, hon är förmodligen väl bekant med tidskriften och anser att gamla 1700-tals hus representerar vacker bebyggelse. Å andra sidan har hon nog aldrig beundrat sin egen tegelvilla och sett dess unika värde, ett originalhus från 1960. Kanske beror det på att hennes byggnadstyp aldrig blivit uppmärksammas i denna typ av tidskrift och hon kan därför inte se byggandes individuella värde.

Detta representerar endast ett exempel på hur allmänheten påverkas av tidskrifternas värderande åsikter i form av representationer. Det finns inga gamla traditioner i form av fönsterdekor på tegelvillor från 1960-talet.

1.1 Bakgrund

Denna examensuppsats är ett resultat av avlagd kandidatexamen i kulturvård på Institutionen för kulturvård på Göteborgs Universitet. Examensuppsatsen genomförs under tredje och avslutande året på Bebyggelseantikvariskt program. Uppsatsen omfattar ett arbete på 10 veckor som resulterar i 15 högskolepoäng.

Inom den antikvariska sektorn utgör antikvariens värderingar av äldre bebyggelse en central del av professionsutövandet. Värderingar utförs främst i enlighet med professionell praxis och konventionaliserade värderingsmallar samt med en stor del pragmatik. Men det antikvariska yrkesutövandet är inte okontroversiellt i sig, åsikter och beslut kan ibland betraktas som ”bakåtsträvande” eller som ett hinder i sig för en fortsatt stadsutveckling¹. Allt sedan den så kallade ”stadsrenässansen” för några decennier sedan har den äldre bebyggelsen framstått som intressant, vacker och bevarandevärd.² Avsevärd ålder hos en stad och hos bebyggelse har som egenvärde växt i anseendet och

¹ Jonas Grundberg skriver om detta i *Kulturarvsförvaltningens samhällsuppdrag* där han beskriver hur kulturarv och historia tidigare ansågs som ett hinder för ekonomisk utveckling. (Grundberg, 200:39)

² Detta diskuterar även Mathilda Dahlquist i sin kandidatuppsats *’Omodern’ eller ’gammal och charmig’? En studie av hur den äldre bebyggelsens värden verbaliseras i Göteborgs-Postens bostadsannonsering åren 1970-85*. Dahlquist ser en tydlig förändring för verbaliseringen i bostadsrättsannonser efter den omvärderingsprocess som sker i slutet av 1970-talet.

blivit en eftertraktad egenskap att betala för. Idag är det därför inte bara antikvarier som avgör den äldre bebyggelsens värden och man kan därför ställa sig frågan hur värderingen av gamla hus ser ut i en vidare kontext, utanför den antikvariska värden av chartrar, konventioner och konventionaliserade värderingsgrunder? I vilka andra sammanhang synliggörs intresset för gamla hus och vilka konsekvenser får det i samhället? I det inledande exemplet synliggörs denna problematik och det blir tydligt att ett antal olika faktorer i samhället är med och skapar värderande åsikter och normeringar för gamla hus. Detta är i dag en högst aktuell fråga, som här ska undersökas.

Jag ska i denna uppsats uppmärksamma hur gamla hus representeras i tryckta medier och hur dessa genom representation blir till synbara normer för värdering. Tidskrifterna jag ska undersöka är konsumentinriktade månadsmagasin vars syfte är att synliggöra produkter med kommersiell avsikt.

De övergripande frågor som uppsatsen hanterar handlar om den antikvariska yrkesrollen och hur den kan tänkas påverkas i ett samhälle där både tryckta medier och tv program är med och definierar hur den äldre bebyggelsen ska värderas. Kommersialiseringen av byggnaders värde har gått in i en etablerad fas som i dag bärs upp av en rad olika tidskrifter och tv program, där en konsumentinriktad marknad haft möjlighet att mobiliseras. Personer som Ernst Kirsteiger och Göran Gudmundsson har fått stort utrymme och nästintill idolstatus för deras sätt att värdera, arbeta med och prata om gamla hus.

Det är därför intressant att undersöka hur dessa olika tidningar presenterar gamla hus, utifrån vilka förutsättningar och grunder som byggnaders historia och värden verbaliseras och vilken sammanlagd bild av den äldre bebyggelsen når sedan ut till läsaren?

Det kan antas att den omvärderingsprocess som skett de senaste decennierna för gamla hus är påverkad av de tryckta medierna. Men medierepresentationerna av gamla hus kan också antas ha påverkat det antikvariska yrkesutövandet. För att ge underlag för en diskussion om detta, behövs en närmare undersökning av själva medierepresentationerna, vad de innehåller, när de kommer till uttryck och hur de skiljer sig från alternativt liknar, den antikvariska professionens sätt att värdera och presentera den äldre bebyggelsens värden och kvaliteter.

1.2 Tidigare forskning

Tidigare forskning kring verbalisering av bebyggelse, städer eller byggnader i tryckta medier har inte tidigare uppmärksammats och undersökts som ett problem i relation till kulturarvet. Det finns dock ett antal texter som undersöker liknande problem.

Ingrid Martins Holmberg har genomfört en studie där hon undersöker hur historiska värden fokuseras i bostadsannonser. Studien publicerades i *Nordisk arkitekturforskning* 1997:4 med rubriken, "Uppfinningsrika möten med det förflutna – om historiens värde speglat i bostadsrättsannonsern." Holmberg undersöker hur 'det gamla' används för att marknadsföra och höja lägenheternas värde och hur bostäder i äldre bebyggelse verbaliseras. Hon menar att ord som används inte bara enkelt speglar de faktiska

förhållandena som språket försöker ringa in, utan att ordvalen även kan betraktas som representationer för kulturella föreställningarna och värderingar. Pilotstudien utgår från bostadsrättsannonser i Göteborgsposten under september 1995.

Resultatet av Holmbergs studie sammanfattas av att synen på 'det gamla' skiljer sig både i tid och i yrkesgruppers sätt att värdera ordens betydelse i sammanhanget. Studien visar att ordval som relateras till 'det gamla' så som trägolv, stuckatur och landshövdingehus används som en positiv bennämning och bedöms som en kvalité. Samtidigt som begreppet har en negativ benämning när det kommer till kök och badrum. Ett relevant resultat för min kommande studie är även att många av de angivna byggnadsdetaljerna i annonserna hänvisar till bostadens kvalité. Ett annat resultat är hur en gentrifiering av den äldre bebyggelsen och gamla hus lett fram till en omvärderingsprocess i synen på äldre bebyggelse där det 'det gamla' anses vara 'det nya'.

Matilda Dahlquist skrev 2002 en uppsats med namnet, '*Omodernt' eller 'gammal och charmig'*? En studie av hur den äldre bebyggelsens värden verbaliseras i Göteborgs-Postens bostadsannonsering åren 1970-85 på Göteborgs universitet, Institutionen för miljövetenskap och Kulturvård. Syftet med uppsatsen var att "belysa det ökade intresset för kulturhistoriska kvalitéer i bostadsbebyggelsen verbaliseras i bostadsannonser under åren 1970-85." (Dahlquist 2002:8) Dahlquist diskuterar hur ordvalen vid beskrivandet av äldre bostäder, utifrån olika förändringsprocesser så som gentrifiering och värdeomvandlingar, har förändrats över tid.

I resultatet av Dahlquists studie uppmärksammas den tydliga omvärderingsprocess som skett i synen på äldre bebyggelse bara de undersökande 15 åren. Beskrivningarna av lägenheterna visar sig dock vara ganska homogena och kortfattade, utan större förändring. Dahlquist har på liknande sätt som jag kommer genomföra dela av min undersökning på använt sig av tabeller för att strukturera och diskutera resultaten.

Patrik Åkers avhandling *Vår bostad i folkhemmet, Bilden av hemmet i en organisationstidskrift* är utgiven i samarbete med tidningen *Vår bostad*, år 1998. Syftet med avhandlingen är att analysera framställningen av hemmet i organisationstidskriften *Vår bostad*. Undersökningen utgår från tidningens presenterade bilder samt genom text och reklamannonser.

1937 är *Vår Bostad* en symbol för det framtida idealsamhället, där tidningen är en aktiv del i etableringen av det nya ljusa hemmet. Åren kring 1955 är inte hemmet längre utgångspunkt för idealsamhället, i stället handlar det om att anpassa hemmet till det moderna samhället. Det som utmärker tidningarna kring 1955 är främst den nya typ av diskurs gällande de tydliga uppfattningarna om vad som är vackert och vad som är fult respektive vad som är rätt och fel. 1987 sker det ytterligare en vändpunkt, hemmet blir mer och mer individualiserat och är inte längre integrerat i en nationell identitet. I samband med att det privata hemmet och individen får en större roll i samhället som sådant syns även en ökning i sökandet efter traditioner och nostalgiseringar som speglar av sig i hemmets utformning. (Åker, 1998:267f)

Åkers resultat är väldigt intressant eftersom han har en studie som sträcker sig över en längre tid. På så sätt lyckas han uppmärksamma tydliga förändringar i vad som verbaliseras och visualiseras i tidningen i synen på hemmet. Åker ser en tydlig tendens

till att journalistiken får ett större deltagande i formandet av hemmet och idealhemmet i tidningarna under 1987, både i form av mediaframställda bilder och en allt mer konsumentinriktade typ av reportage. "... människornas funktion är att kommentera bebyggelsen eller att sälja varor" (Åker, 1998:269).

I Sara Hedman och Benjamin Helles kandidatuppsats; *Arkeologin i nyhetsmedierna* undersöker Hedman och Heller hur arkeologin framställs i svenska tryckta nyhetsmedier. Syftet med studien är att undersöka hur arkeologi representeras i tryckta nyhetsmedier och framförallt vilken historiesyn som råder, vilka intressen som företräds och vilka konsekvenser detta får. Studien har genomförts efter en kritisk diskursanalys där de tagit fasta på den betydelse arkeologin och kulturarvet har för identitetsskapandet.

Deras resultat innefattar bland annat den marknadsanpassning som görs när de arkeologiska texterna presenteras i tidningarna. "Sett till självaste publikationerna kan förstås samtliga analysartiklar i studien klassas som "liberala" i bemärkelsen att de är marknadsanpassade. Det är inte så märkligt, de är utformade på ett sätt som åsyftar väcka läsarnas uppmärksamhet och intresse och alltså sälja tidningar. Nyhetsstoffet framställs som sensationsartat; problemställningen görs till mysterium eller hot och fokus ligger på spektakulära fynd eller vetenskapliga genombrott." (Hedman Helles, 2011:33)

I rapporten har Hedman och Helles även granskat förekomsten av kulturarvet i media rapporteringen, och resultatet är mycket intressant. "I mediareportering förekommer oftast kulturarvet som något ovärderligt och kärt som på något sätt hotas utifrån {...}" (Hedman och Helles 2011:23). Undersökningen visar därmed även en tydlig bild gällande den presentation och det synsätt som är rådande för kulturarvet. Det beskrivs som något skört, vackert och ovärderligt. Detta synliggör problematiken och leder vidare in på min uppsats i frågan om hur samhället ser på och verbaliserar vårt kulturarv.

Axel Demker skrev 2011 sitt examensarbete för avläggande av Masterexamen i Kulturvård, *Skärvor av en svit – förflutenhetens plats i Hammarkullen* på institutionen för Kulturvård på Göteborgs Universitet. Demker uppmärksammar problematiken kring historiebetraktandet av en plats som genomgår stora förändringar. Vilken roll tillåts en plats som genomgått stora förändringar ha i platskonstruktioner? Demker väljer att undersöka problemet utifrån en fallstudie i Hammarkullen och av rivningen av Hammarkullekvarteret 1-12, 1996. Målet med undersökningen är undersöka vilken roll en plats förflutna spelar i beskrivningarna av stadsdelen från 1960 och 1990. (s18).

Det som är intressant i Demkers uppsats är hans val att undersöka hur Hammarkullens förflutna tid framställs i textbaserade beskrivningar, bland annat i dagstidningar. Han besvarar även frågan om det som verbaliseras kring Hammarkullen och rivningarna av kvarteret 1996 har en given relation. Demkers uppsats visar tydliga tendenser på hur media lyfter fram och skapar bilden av Hammarkullen idag. Samt hur åsikter och värderingar kartläggs, alltså skrivs om platsens historia.

Ann Henrikson & Eva Weibull, skrev 2008 sin examensuppsats *Förtätning inom stadsplanering – en studie av syftning och framställning i svensk dagspress*. Det är en empirisk studie som i likhet med min forskning genomför en diskursiv analys över ordval och dess användning i tidningar. Henrikson och Weibull har valt att belysa ordet förtätning och undersökt hur ordet använts i dagspress under perioden 1 januari 2007 till

20 april 2008. Syftet med forskningen var att ta reda på vilken uppfattning tidningsläsare kan få av ordet förtätning.

Resultatet av forskningen blev att ordet förtätning förekommer i olika typer av artiklar och kunde innebära både positiva och negativa konsekvenser beroende på sammanhang. "När det skrevs om 'förtätning' inom stadsplanering menades någon form av nybyggnation mellan befintlig bebyggelse, men det fanns en mångfald av varianter av 'förtätning' beroende på i vilket sammanhang, i vilken kontext, som begreppet förkom i."(2008:18 Henriksson och Weibull)

2007 skrev Jessica Johansson en examensuppsats på institutionen för socialt arbete med rubriken *Göteborgs betongförtätning nummer ett! En studie av diskursen kring Angered*. Undersökningen bygger på kvalitativa textanalyser från Göteborgs Postens tidningsartiklar och unga Angeredbors egna nedskrivna berättelser om sin bild av stadsdelen. De olika skildringarna av området studerades sedan för att se hur olika bilder av samma område relaterar till varandra, samt vilka diskursiva representationer som skapas. I sin uppsats utgår Johansson från frågeställning; Hur framställs Angered i media och hur framställs området av ungdomar som bor i Angered? (Johansson 2007:4)

Resultatet blir att det som presenteras i media och det som beskrivs av ungdomarna skiljer sig markant åt. Den bild av Angered som presenteras i media är oftast negativt laddad. När de tryckta medierna försöker förmedla en positiv bild av området ställs det oftast i direkt relation till det negativa. Samtidigt som ungdomarnas texter förmedlar en positiv bild.

Den tidigare forskning som uppmärksammats ovan sträcker sig mellan åren 1997-2011. Med Patrik Åkers undersökning som undantag har huvudparten av undersökningarna använd sig av material från dagstidningar för att analysera och diskutera mediala representationer av bebyggelse, platser och bostäder. Forskningen jag har valt att ta upp i detta avsnitt berör representationer och verbalisering i tryckta medier. Resultaten visar att media verbaliserar och visualiserar information ur valda perspektiv, som vidare innebär att en ensidig och normativ bild förmedlas till läsaren. Även hur begrepp används i tryckta medier blir belyst. Trots att exempelvis Holmberg och Henrikson & Weibull har väldigt olika syften och undersöker olika typer av begrepp visar sig resultaten vara likvärdiga. Begreppen som används i tidningarna har i olika sammanhang olika värde.

1.3 Problemformulering

Utifrån tidigare forskningsresultat har jag valt att uppmärksamma hur månadsmagasin representerar och verbaliserar bebyggelse, något som tidigare inte blivit berört. Jonas Grundberg skriver i *kulturarvsförvaltningens samhällsuppdrag - En introduktion till kulturarvsförvaltningens teori och praktik* hur kulturarv i dag används som en ekonomisk resurs som utvecklas för att sälja och därmed formas och anpassas efter samhällets krav. Kulturarvet genomgår en kommodifiering och blir till varor och produkter. Detta betyder att historia används som en strategisk marknadsföring och utnyttjas för ekonomisk vinning. Därför uppmärksammas endast vissa historiska avtryck och marknadsförs med en selektiv och diskriminerande historiebild som konsekvens. (Grundberg, 2000: 38f)

Exempelvis syns detta inom fastighetsindustrin där mäklare väljer att belysa vissa utvalda delar i bostäder som gamla och därmed vackra men inte andra.³ Även inom varuhandeln finns den en ekonomisk vinning genom användandet av kulturarvet. Stilen Shabby Chic använder sig av historisering och patina för att sälja möbler och artefakter som sedan marknadsförs som kulturarv (<http://www.shabbychic.com/heritage/>).

Det som uppmärksammas under tidigare forskning är att medier innehar en maktposition där de med hjälp av ord värderar och skapar värderingar. Allmänheten läser inte historieböcker utan ser i allt större utsträckning på kommersiella TV-program och läser tidningar. För den som inte har andra kunskapskällor blir den av media framställda bilden den enda existerande. Den blir en norm och verklighet. Detta resulterar i att synen på vårt byggda kulturarv blir begränsad och inte innefattar den variation och mångfald som verkligheten egentligen bär på. En ensidig bild av vad som är värt att bevara och anses vara vackert når betraktaren.

Sedan ett par decennier finns det idag medier som lever på att paketera kulturarvet till en produkt och använda vår äldre bebyggelse i kommersiella syften. Både i tidningar och i tv syns ett ökat intresse för gamla hus där renovering, inredning och gammal stil är i fokus. Två exempel på tidskrifter som marknadsför sig med hjälp av bebyggelse är *Sköna Hem* och *Gård och Torp*. I dessa månadsmagasin representeras äldre bebyggelse utifrån olika perspektiv och intressen. Gemensamt för de båda tidskrifterna är att de genom verbalisering och visualisering skapar representationer av äldre bebyggelse. Därför bör det undersökas *hur* gamla hus framställs i dessa typer av specialinriktade månadsmagasin.

Den centrala problemformuleringen i denna uppsats undersöker den problematik som i dag uppstår när medierna innehar en maktposition i samhället som innebär ett aktivt värderande av gamla hus. Problemet kommer att undersökas utifrån månadsmagasinen, *Gård och Torp* och *Sköna Hems* hemma-hos-reportage där både visualiseringen och verbaliseringen kring gamla hus uppmärksammas och värderas. Jag vill i uppsatsen synliggöra det som inkluderas i tidskrifterna och därmed blir till normer, och vad som inte representeras och på så vis exkluderas från den bredare kulturarvsdiskursen.

1.4 Syfte och målsättning

Med utgångspunkt i den tidigare forskning som gjorts inom tryckta mediers framställning av äldre bebyggelse och gamla hus samt det problem som uppmärksammas ovan, är det övergripande syftet för min uppsats att: **synliggöra diskursen för hur gamla hus i Sverige verbaliseras och visualiseras i narrativa hemma-hos-reportage.**

Målsättningen med undersökningen är att ge underlag för en diskussion kring den normbildande framställning som görs för gamla hus i månadsmagasin, som i en vidare kontext även innefattar diskursen om vårt kulturarv, samt hur detta kan stå i relation till det professionella antikvariska yrkesutövandet.

³ I Ingrid Martins Holmbergs pilotstudie, "Uppfinningsrika möten med det förflutna – om historiens värde speglat i bostadsrättsannonser". Som presenterades i *Nordisk Arkitekturforskning* 1997:3 uppmärksammar denna problematik närmare.

1.5 Frågor

Utifrån mitt problem och syfte har jag valt att formulera ett antal frågor. Uppsatsen avser att besvara följande frågor:

1. Hur representeras den äldre bebyggelsen i svenska konsumentinriktade tidskrifter? Kring vilka nodalpunkter kretsar reportagetexterna? Vilka byggnadsepoker och aspekter förekommer?
2. När uppkommer reportagetexter om den äldre bebyggelsens kvaliteter i svenska konsumentinriktade månadsmagasin och vad är förutsättningarna?
3. På vilket sätt skiljer diskursen sig åt i de olika tidskrifterna och vilka likheter finns?

1.6 Material och Metod

Studien analyserar ett antal narrativa⁴ berättelser i månadsmagasinen *Gård och Torp* och *Sköna Hem*. Valet av tidningsreportage som källmaterial beror på att dessa kan förväntas ge en bild av vad som förmedlas till allmänheten då både ägarens och reporterns värdering för gamla hus synliggörs. Det finns ett flertal större tidskrifterna i Sverige som företräder och skriver om äldre bebyggelse på olika sätt. För att hitta relevanta tidskrifter har jag sökt efter tidskrifter som på olika sätt representerar gamla hus och verbaliserar dessa som intressanta. Valet av de två tidskrifterna *Gård och Torp* och *Sköna Hem* är baserat på dess olika sätt att belysa gamla hus, samt på dess popularitet i form av många läsare (se bilaga 1.). *Sköna Hem* är främst en inredningstidskrift som uppmärksammas och representerar gamla hus utifrån ett estetiskt intresse medan *Gård och Torp* har störst fokus på äldre hus och den renovering som genomförts. Båda tidskrifterna har en stor läsarkrets som har ett genuint intresse för äldre bebyggelse.

Primärmaterialet för denna studie är hemma-hos-reportage i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp*. Materialet kommer att studeras efter tydliga urvalskriterier. Studien granskar narrativa reportage där gamla hus i Sverige uppförda innan 1970, uppmärksammas. Valet av hemma-hos-reportage som källmaterial motiveras av att det är där som gamla hus tydligast verbaliseras och en egenvärdering från reportern och ägaren blir synlig. Diskursen om det bebyggda kulturarvet synliggörs utifrån hus och människor i verkligheten.

Undersökningen omfattar reportage från *Sköna Hem* åren 1979-2011 och *Gård och Torp* åren 2003-2011. Utifrån dessa tidskrifter har jag valt att undersöka ett nummer/år. På så vis hoppas jag kunna få en representativ spridning av källmaterialet. Undersökningen utgår från 8 nummer av *Gård och Torp* och 32 nummer av *Sköna Hem*. I första hand består källmaterialet av reportage från nummer ett varje år. Om tidskrifterna innehåller fler reportage som jag anser stämmer överens med den valda definitionen av hemma-hos-reportage har flera reportage i samma nummer analyserats. Om nummer 1 inte innehåller hemma-hos-reportage kommer jag analysera reportagen i nummer 6 och

⁴ Narrativ är en redogörelse för något som har hänt antingen i verkligheten eller i fantasin{...} ett organiserande av händelse till en handling. (Robertson, 2005:229)

vidare neråt. Jag väljer att hoppa fem nummer framåt för att få en större spridning i källmaterialet. När tidskrifter saknas kommer dessa år inte behandlas i undersökningen. Innan varje analyserande fas framgår det hur många reportage som analyserats (kap. 3). För att få en bredare bild och mer information kring reportagen har jag varit i kontakt med chefsredaktörerna på de båda tidskrifterna. Jag mejlade ut ett antal kortare frågor som kunde besvaras per mejl. Tyvärr fick jag inget svar på frågorna, så därför kommer detta inte diskuteras vidare.

I uppsatsen använder jag mig av diskursteori för att identifiera och analysera materialet. Analyserna av reportagen utförs genom en när-läsning där texternas inriktning, fokus och innehåll uppmärksammas. Inom diskursteorin kallas dessa nodalpunkter, dessa kommer senare användas både för att analysera reportagen samt för att bygga upp en matris och därmed ett enkelt avläsbart resultat. Matrisen kommer sålunda både vara min metod för studien men även en del av mitt resultat.

Valet av undersökt material begränsas av examensuppsatsens begränsade tidsram, vidare forskning inom ämnen skulle med fördel innebära en granskning av en större del av tidskrifternas innehåll.

1.7 Avgränsning

Media och kulturarv är båda vida ämnen. Därför har jag valt att fokusera på vilka begrepp media använder sig av vid beskrivandet av gamla hus och vilken bild som därmed förmedlas till läsaren. Jag kommer i denna studie inte att gå närmare in på mediaforskning efter som det är ett väldigt brett ämne och inte intressant för denna undersöknings syfte.

Varken annonser, andra typer av reportage eller insändare faller inom ramen för denna studie. Jag har avgränsat studien till att omfatta hemma-hos-reportage. Dessa identifieras på följande sätt. För att det ska anses vara ett hemma-hos-reportage ska ägarna finnas representerade antingen i bild eller text, samt att subjektiva bedömningar och reflektioner om byggnaden ska framgå i reportaget. Studien kommer endast att undersöka de hemma-hos-reportage som besöker bebyggelse belägen i Sverige, inte heller reportage som berör nyare bebyggelse, från 1970 och framåt kommer granskas i denna undersökning.

1.8 Teori

Definitionen för vad begreppet diskurs är och hur teorin kan användas är väldigt bred och listan kan göras lång på forskare som använder sig av och definierar begreppets betydelse och lämpliga tillämpningsområden.

Utifrån den litteratur som finns inom ämnen diskursteorier uppmärksammas alltid Michael Foucaults definition och användning av begreppet diskurs. Foucault har genomfört ett antal olika studier med diskurs som teori och analytiskt redskap och är en mycket använd filosof i diskursiva studier. Även Norman Fairclough (2003) har bedrivit

omfattande forskning i ämnet omnämns oftast i diskursteoretiska sammanhang. I *Textens mening och makt* (2000) beskrivs både Fairclough och Foucault som grundare för två av tre inriktningar inom diskursteorin. Den kontinentala inriktningen som Foucault står för och den kritiska diskursanalysen (CDA) som är utvecklad av Fairclough. Den tredje, anglosaxiska representeras oftast av Laclau och Mouffe. (s.307).

I *På stadens yta – historiseringen av Haga* (2006) använder sig Ingrid Martins Holmberg av diskursanalytiska redskap för att undersöka hur studiens objekt 'det gamla fina Haga' har skapats. Jag kommer att redogöra Foucaults definition av begreppet utifrån den tolkning som gjorts av Holmberg i denna avhandling

Foucaults definition av begreppet diskurs utgår från hans användning av diskursteorin i *Vetandets arkeologi* (1972). Hans teori visar att det skapas en diskurs genom det systematiska forandet som sker genom handlingar. Foucault använder sig främst av kopplingen mellan objekt och textens mening för att utläsa diskursiva praktiker. Diskursiva praktiker är enligt Foucault "de sammanhang utan vilka inget vetande förekommer." (s.37) Foucault anser att diskursiva praktiker inte gäller frågor om varför någonting är som det är utan att det räcker med att ett objekt existerar för att kunna innefattas i en diskurs. Vidare förklarar Foucault att objekt inte kan framträda om de inte placeras i ett sammanhang med utsagor/formuleringar och att de är diskursen som frambringar utsagan. Alltså kräver objekt så som gamla hus begrepp och beskrivande ord för att synliggöras i en större diskurs. För Foucault inkluderar diskursen hela den sociala praktiken⁵ där praktiska handlingar systematiskt formar objekt. Utifrån Foucaults användning av diskurs ges en vid betydelse som innefattas av olika former av meningsskapande så som händelser och sammanhang men där språket alltid har en central del.

Jag kommer i denna studie främst att använda mig av definitionen av diskurs som ges i *Diskursanalys som teori och metod* (1999) där "Diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)" (s.7). Enligt Winther Jörgensen och Phillips handlar inte diskurs om att klarlägga vad människor *egentligen* menar eller hur saker och ting *egentligen* ligger till. (Tillskillnad från Foucault som menar att praktiska handlingar krävs för att synliggöra en diskurs.) Det enda som vi kan veta någonting om är språket och hur det representerar världen för och av oss.

Nu till de centrala begreppen. Winther Jörgensen och Phillips skriver att en diskurs etableras genom att tecknens betydelse utkristalliseras kring ett antal nodalpunkter. "En nodalpunkt är ett privilegierat tecken kring vilket de andra tecknen ordnas och från vilket de får sin betydelse." (Winther Jörgensen, Phillips 1999:33). En nodalpunkt är en referenspunkt som väljs ut beroende på diskursens ämne och inriktning. Utifrån dessa punkter får sedan varje tecken sin bestämda plats. Detta innebär samtidigt en uteslutning av det valda tecknets andra möjliga betydelser och på vilket sätt de kan vara relaterade till varandra. Ett försök till att skapa entydighet för textens och ordens förståelse. Strukturalismens lingvistiska grundare Ferdinand de Saussure menar att det enskilda tecknet består av två delar, bilden du ser när du läser eller säger orden samt ordets

⁵ Detta skiljer sig från exempelvis Faircloughs teori om diskurs där han menar att text är en del av sociala praktiker men inte allt. (Fairclough, 2003:21).

koncept och idé. Genom att tecknet sätts in i ett sammanhang och tolkas i relation till andra tecken skapas förståelse. Ett tecken får sitt speciella värde genom att skilja sig från andra tecken i olika sammanhang och på så sätt skapa struktur, en struktur för att vi ska förstå språket. (Winther Jörgensen, Phillips 1999:16f)

Enligt Winther Jörgensen och Phillips finns det tre angreppssätt för att använda diskurs som metod; diskursteorin, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. (1999:66) De tre angreppssätten bygger på en strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi. Detta innebär kortfattat att vi med hjälp av språket skapar representationer av verkligheten och att verkligheten i sig inte existerar utan en diskurs - representationer skapar spegelbilder av verkligheten som vi sedan förstår som den verkliga bilden. (Winther Jörgensen, Phillips 1999:15)

Detta diskuterar även Jen Webb i *Understanding representation (2009)*. Webb beskriver representationer i media som ett fönster ut mot verkligheten som är beroende av samhällets kafferaster för att nå ut med sitt budskap. När bilden av bebyggelse når läsaren skapas en referensram och en felfri bild av hur någonting exempelvis en byggnad ska se ut, vara eller kännas. (s.107). Norman Fairclough, nämnd ovan, anser att detta är en enkel och naiv bild för att analysera representation i media. Han anser att media inte endast är ett fönster ut mot verkligheten, utan att texter utgör versioner av verkligheten som är formade utifrån sociala utgångspunkter och intressen samt motiven hos den som producerar texterna. När texter produceras görs det utifrån ett flertal valmöjligheter där textförfattaren gör aktiva val för vad som ska exkluderas och vad som ska inkluderas i resultatet. På så sätt är texterna i tidningarna representationer av medvetna val som sedan speglar verkligheten. (Fairclough, 1995:103f) Detta innebär att tidskrifter och personer bakom texterna står för en direkt förmedling av värderingar för gamla hus som i sin tur skapar normer för hur samhället ska värdera bebyggelse. När normen sedan ställs i relation till verkligheten skapas missförstånd och fria tolkningar som inte alltid går att anpassa till verklighetens (exempelvis) byggnadsbestånd.

Undersökningens teoretiska och metodiska förankring i diskursanalysens *nodalpunkter* samt representationsteori, syftar till att kartlägga hur månadsmagasinen verbaliserar och visualiserar gamla hus och hur dessa genom representationer skapar en del av verkligheten

Diskursanalyser har visat att det finns ett flertal sätt att få text att sitta ihop till en meningsfull massa, där den narrativa texten är den mest kraftfulla. Alexa Robertson diskuterar i boken *Textens mening och makt* hur vi i samhället använder oss av narrativer för att göra samhället begripligt. Att det är genom narrativer som vår samhällssituation tydliggörs. Men varför använder vi oss av berättelseformen för att berätta någonting. Svaret blir enligt Robertson för att underhålla, för att lära ut och lära samt för att be om en tolkning och ge en. Men det används även som ett strukturerande redskap för att göra sina tolkningar och idéer begripliga för andra. Andra menar att våra handlingar endast blir begripliga genom narrativa inramningar, och då förståliga för andra. Genom att betrakta narrativer får vi inte enbart ett primärmaterial utan även en insikt om hur individer förstår dessa handlingar och händelser, som då får en djupare mening. Trots att det oftast är på individnivå tydliggörs det även för det kollektiva tänkandet att förstå omvärlden. (Robertson, 2005:224-225)

1.9 Disposition

För att på bästa sätt spegla mitt syfte har jag valt att disponera uppsatsen utifrån sex huvudrubriker och ett antal underrubriker. I det indelade kapitlet presenteras bakgrund, problem, syfte, mål, frågor etc. Uppsatsens huvuddel är uppdelad i två delar, den första *Sköna Hem och Gård och Torp i historisk belysning* redogör jag kortfattat för bakgrunden till populärpressen samt en bakgrund till de båda undersökande tidskrifterna. I detta kapitel finns även en begreppsförklaring för olika tidningstyper. I kapitel tre, Det gamla huset, representationer i Sköna Hem och Gård och Torp undersöks källmaterialet. Här analyseras reportagen utifrån en diskursiv metod och ett antal nodalpunkter presenteras. Exempel på hur närläsningen av reportagen har gått till presenteras i bilaga 2. Under kapitel fyra sammanfattas de resultat som framkommit ur studien. Här har jag valt att inte skilja på de undersökande tidningarna utan presenterar resultatet som ett resultat som redogörs efter de uppmärksammade nodalunkterna. Resultatet visualiseras även i form av en matris och fyra diagram. I kapitel 5 diskuteras resultatet mot den antikvariska yrkesprofession och synen på gamla hus. Uppsatsen avslutas med ett sammanfattande kapitel.

2. SKÖNA HEM OCH GÅRD OCH TORP I HISTORISK BELYSNING

2.1 Veckopressens historia

En av de första tidskrifterna som lanserades med större variation och mer blandad läsning än tidigare nyhetsblad var för svensk del *Swänska Argus* som lanserades 1732. Det var ett moraliskt veckoblad som både resonerade om allvarliga saker men som även innehöll delar med stort underhållningsvärde. Syftet med tidningen var att förmedla nytta med nöje.

I slutet av 1700-talet och vidare in på 1800-talet lanserades en försmak på det som senare kom att kallas familjetidningar. *Nya Journalisten* eller *Journalisten* som den hette först blandade noveller, allmänbildade artiklar och kopparsticksbilder med historiska och geografiska tryck. Tidningen använde sig av engelska förlagor och ansågs vara en av den tidigaste tidningen inom populärpressen som hade internationellt utbyte av både bild och text. Under mitten av 1800-talet börjar populärpressen i allt större utsträckning delas in i kategorier, familjetidningar, modejournaler och eleganttidningar⁶ var tre indelningar som tidigt visade sig. Två så kallade eleganttidningar som fanns i omlopp under 1800-talet var *Magasin för konst, nyheter och mode* (1823-1844) och *Stockholms modejournal* (1843-1852).

I slutet av 1800-talet genomgår familjetidningen sin mest avgörande fas för vidare etablering. Under inflytande från tyska och danska förlagor börjar ett antal olika familjetidningar spridas i Sverige. I *illustrerad familjejournal* som gavs ut efter en dansk förlaga, fanns det något för hela familjen. Tidningen var direkt riktad mot frun i huset men innehöll allt från pyssel, romaner, reseskildringar och pratiska råd, insvept i en idyll av svenskt familjeliv. 1894 byter *Illustrerad familjejournal* namn till *Allers familjejournal*, startskottet för en av Sveriges i dag största mediekoncern, Allers-press. Allers var en av de första tidskrifterna att utveckla estetiskt högtstående reportage kring heminredning. Innan dess var det främst livsstil och mode som relaterades till heminredningsmagasin.

Början av 1900-talet fram till 1950-talet beskrivs som populärpressens storhetstid och konsolideringsperiod. Veckopressen så som vi känner igen den idag växte sig allt större. Färgbilder och längre reportage kunde presenteras efter ett ökat intresse både från läsare och annonsörer. Efter 1960-talet sjönk försäljningen av veckotidningarna kraftigt, medan försäljningen av specialtidningar ökade. (Oscarsson. 2005:11-12)

Allt i hemmet var den första tidningen som lanserades som en specialtidning. Tidningen lanserades 1951 som en heminredningstidning som spände över ett flertal ämnesområden. (Engblom, Jonsson, Gustafsson 2002:64) Under 60-talet börjar

⁶ Eleganttidningar beskrivs som motsvarigheten till dagens livsstilsmagasin, där hälsa, skönhet och inredning är tidningens huvudinriktning, exempelvis *Sköna Hem*.

fritidsintressen myntas som begrepp. Svenskarna började få mer fritid och mer pengar att spendera på sina intressen. Detta skapade i sin tur en marknad för de specialinriktade månadsmagasinen, där hobbyverksamheter och materiella fritids intressen tog allt större plats. *Allt i hemmet* var en av de första tidskrifterna att presentera och använda sig av vår fritid. (Hafstrand, Kolås. 2005:60)

2.2 Begrepp, vad är vad?

Begreppet populärpress myntades under 1940-talet när veckopressens rykte dalade på grund av den rådande pappersransoneringen. Inom veckotidningsbranschen byttes begreppet veckopress ut till populärpress, eftersom det inte betonade utgivningsfrekvensen och därmed inte heller slöseri med papper, utan snarare tidningen breda innehåll och målgrupp. (Gustafsson, 1990:1) Begreppet veckopress har inte längre samma negativa laddning utan omfattar i dag tidskrifter som ges ut varje vecka oftast innehållande ett lättviktigt material med mycket bilder. (Nordsteds svenska ordbok, veckotidning).

En specialtidning har ett smalt innehåll och riktar sig till en utvald läskrets, specialtidningarna lanserades med Åhlén och Åkerlunds tidning *Allt i hemmet* 1950.

En organisationstidskrift är en tidnings som huvudsakligen är ett medlemsorgan för organisationer eller sammanslutningar. (Nationalencyklopedin 2012-05-09)

Konsumentinriktade tidningar är tidningar som genom reportage, annonser och artiklar presenterar varor för försäljning. I dag klassas nästan alla livstilsmagasin som konsumentinriktade tidningar och genren bostad, hem och trädgård representerar högst andel konsumentinriktade tidningar med flest utgivna titlar (2009). (http://ts.se/Pdf/Upplagestatistik/tids_09_20feb_topplistor.pdf)

Skillnaden mellan tidning och tidskrift är främst innehållet där tidskriften inte förmedlar dagsnyheter utan fackkunskaper, kulturmaterial och förstörelse. En tidning har en frekvent utgivningsperiod medan en tidskrift oftast utkommer en gång i månaden eller mer sällan. (Nationalencyklopedin 2012-05-10)

2.3 *Sköna Hem*

1979 lanseras tidningen *Sköna Hem* som "den nya tidningen för exklusiv inredning som blandar antikviteter konst, kultur och inredning." (*Sköna hem* 1979:1) *Sköna Hem* startades av Börje Bengtsson på Bonnierförlaget Åhlén & Åkerlund och var den första inredningstidning som lanserades i Sverige av internationell klass. Tidningen ansågs vara banbrytande i sitt sätt att presentera inredning och design.

Målgruppen för tidningen var 2009 enligt chefredaktören "alla som intresserade sig för hemmets möjligheter i vidaste benämning". Tidningen hade ett brett spektrum av möjligheter, allt från hygien till kulturell stimulans och var uppbyggd efter grundpelarna: Trend, tradition och kvalitet (Blom, 2009:13). När tidningen lanserades blev den både

hyllad och sågad, frågor som "finns det plats för barn i dessa sköna hem?" "Gilla antikviteter?!" Och "visst behövs sköna hem men behövs verkligen *Sköna hem*?" ställdes och många ifrågasatte den nya tidningens inriktning. (Hedqvist, 1999:82-83)

I dag ges *Sköna Hem* ut 14 gånger per år, och når ut till 409.000 läsare per år (Bilaga 1.) (<http://www.ts.se/Pdf/Upplagestatistik/TS-upplage-och-rackviddsutveckling-2011.pdf>) Målgruppen för tidningen har preciserats något och de vänder sig i dag främst till inredningsintresserade kvinnor i åldrarna 25-65 år. I tidningen kan man ta del av de senaste intressanta designnyheterna men även om de klassiska och historiska stilarna. *Sköna hem* vill ge inspiration till all typ av inredning i alla typer av hus.

"I våra inredningsreportage, i intervjuer och frågespalter skriver vi om allt som har med ditt boende att göra. *Sköna Hem* är Sveriges största och mest välrenommerade inredningstidning i internationell klass. Den ger i första hand inspiration och köpråd."(www.skönahem.com)

2.4 *Gård och Torp*

Gård och Torp lanserades först som en redaktionell bilaga till månadsmagasinet *Antikbörsen* 1998 och gavs ut med tidningen varannan månad under 5 år. Den första tidningen på 30 sidor var uppbyggd efter två hemma hos reportage, två artiklar; en om handsmidd spik och en om tyger som detaljer, samt ett antal annonser. I tidningen fanns även frågespalter och en köp- och sälj del.

Tidningen lanserades med underrubriken, *Antik byggnadsvård och inredning*, och gavs första gången ut 1998 med nummer 4 av *Antikbörsen*. I det första numret 1998 skriver chefsredaktören Madeleine Håkansson om hur vi söker efter ett drömboende och hur renovering med gamla metoder och material blir allt mer populär där den ökade efterfrågan syns både inom byggbranschen och hos antikvarier. "Det har helt enkelt blivit mycket populärt att rusta sitt hus på gammalt vis, enligt gamla metoder". (Håkansson, 1998:3). Vidare refererar hon till de många byggnadsvårdcentrum som växt upp i Sverige där det numera är lätt kan köpa gamla dörrar och handsmidd spik. Tidningen ska ge dig vägledning i ditt renoveringsarbete genom att göra reportage hemma hos personer som renoverat efter konstens alla regler. Du som läsare ska få tips om vad du kan göra och vad du kanske ska undvika att göra för att skapa ditt drömhus. (Håkansson 1998:3.).

2003 gavs det ut två specialnummer från *Gård och Torp* för att testa marknaden, den nya tidningen blev direkt populär och i oktober 2004 lanseras *Gård och Torp* som en egen fristående tidning. Tidningen lanserades med underrubriken; *100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. Chefsredaktören Gunilla Von Platen beskriver tidningens målgrupp när den första fristående tidningen lanseras.

"Tidningens ambition är att göra en läsvärd tidning för er som går i rustningstankar, för er som vill läsa om genuina och intressanta hus, och för er som vill veta hur man renoverar på rätt sätt, med respekt för huset och dess historia."(Von Platen, 2004:2).

2007 byter tidningen ledord till, Inspiration tips och idéer för dig som älskar gamla hus. Idag riktar sig tidningen till den som rustar, inreder och vårdar gamla hus. Tidningen

kommer ut med 10 nummer per år där varje nummer har ett speciellt tema.
(www.gardochtorp.se). *Gård och Torp* når i dag ut till 84.000 personer per år (Se. Bilaga 2). (<http://www.ts.se/Pdf/Upplagestatistik/TS-upplage-och-rackviddsutveckling-2011.pdf>)

3. DET GAMLA HUSET, REPRESENTATIONER I *SKÖNA HEM OCH GÅRD OCH TORP*

I detta avsnitt har jag valt att dela in de undersökande reportage i faser. *Sköna Hem* är indelade i tre faser efter åren 1979-1992, 1992-1997 och 1997-2003. Fasindelningen bygger på tidningens ändrade ägarförhållanden som inträffade mellan 1992-1997 då *Allt i Hemmet* och *Sköna Hem* slogs ihop till en tidning. Då ändras även tidningens (*Sköna Hem*) fokus, detta blir även synligt i hemma-hos-reportagen, där större vikt läggs vid renoveringen av byggnaden och den narrativa berättelsen blir tydligare. *Gård och Torp* kommer att analyseras utifrån en fas, 2003-2011 eftersom inga större förändringar skett. Analyserna är strukturerade efter de nodalpunkter som texterna är uppbyggda efter och kommer efter varje fas presenteras närmare utifrån vad reportagen verbaliserar kring varje del. I Resultatet kommer detta sedan synliggöras ytterligare och en tabell visar vilka nodalpunkter som uppmärksammats var.

3.1 Diskursiv analys, *Sköna Hem* 1979 – 1991

I det första numret av *Sköna Hem* år 1979 skriver Börje Bengtsson att "tidningen har stor respekt för kvalité, och först och främst för den form som kallas livskvalitet." (Bengtsson, 1979:1) Vidare skriver han hur denna livskvalitet på olika nivåer kan uppfyllas, bland annat genom vår miljö. Detta budskap om hur läsaren med hjälp av rumsliga miljöer kan uppnå livskvalitet är ett av tidningens tidigaste budskap. Tidningen *Sköna Hem* lanseras 1979 som den första svenska tidningen av internationell klass för att belysa trender inom inredning och möblemang. *Sköna Hem* gavs ut i rätt period när hemmets praktiska period var över. I en tid där det fanns mer pengar att spendera på inredning och dekoration samt ett ökat intresse för inredning och vackra hemmiljöer

Mellan åren 1979-1992 är *Sköna Hem* en tidning som utstrålar lyx och elegans. Till stor del uppmärksammar reportagen och artiklarna exklusiv inredning och nya modetrender från Europa. Hemma-hos-reportage som reportageform finns representerat i varje nummer. De hem som uppmärksammas i tidskriften utmärker sig på ett eller annat sätt på grund av dess säregna inredning, välskötta trädgård, byggnadens karaktär eller dess spännande historia. Oftast är det herrgårdar, exklusiva lägenheter eller vackra sommarhus som reportagen presenterar. Analysen behandlar 12 reportage under perioden 1979-1992. Byggnaderna som representeras i hemma-hos-reportagen denna period är från följande år: 1100, 1600, 1600, 1600, 1700, 1740, 1763, 1799, 1800, 1800, 1909 och 1920 I ett av reportaget omnämns ingen ålder på lägenheten.

Utifrån en diskursiv analys har följande nodalpunkter uppmärksammats:

- Färg- och kulörbeskrivningar
- Stil som beskrivandeform

- Modernt/Gammalt
- Exteriör representation
- Interiör representation - Plan, inredning och byggnadsdetaljer
- Ägarnas sociala position och intresse
- Historia

3.1.1 Färg- och kulörbeskrivningar

I alla reportagen presenteras någon form av kulörbeskrivning, tapetmönster eller dekorationsmålningar i både bild och text. Oftast beskrivs kulörer och tapeter i samband med att det skett en interiör förändring, främst i vardagsrum, sovrum eller matsal. I reportage för fristående hus, aldrig i lägenhetsreportage, uppmärksammas även ibland 'originalfärger', 'takmålningar' och 'bevarade väggmålningar'.

De interiöra färg- och kulörbeskrivningarna verbaliserar i vissa reportage olika typer av målartekniker, 'stänkmålade', 'marmoreringsteknik' eller 'målade på frihand' dessa beskriver mer än bara en kulör, det ger även en bild av väggens karaktär och namnet på måleritekniken. Färgtyper beskrivs aldrig, vilken sorts färg det är målat med anses inte vara intressant. Det framgår aldrig om det är målat med exempelvis linoljefärg, silikatfärg eller äggoljetempra. Däremot verbaliseras exteriöra färgtyper så som trätjära och falurödfärg, men i reportagen åsyftar dessa mer på en kulör än färgtyp. För att precisera en kulör i reportagen används begrepp som 'himmelsblå', 'senapsgul' och 'blekingska färger'. Läsaren får en referensklar bild för hur kulören uppträder och även en större visuell upplevelse. Vidare begrepp som 'skir', 'sprött' och 'originell färgsättning' används vid verbaliseringen av enskilda rum. Här inkluderas inte enbart kulören på möbler, väggar och golv utan även den känsla och stämning som rummet erbjuder. Begreppen redogörs aldrig närmare, vad som menas med exempelvis 'skir', 'otraditionell' eller varför det anses vara en 'originell färgsättning' bedöms inte vara relevant i reportagen.

Den exteriöra verbaliseringen för färg och kulör skiljer sig åt från den interiöra. Det är väldigt sällan den exteriöra kulören verbaliseras i sin ensamhet. Oftast blir det endast synligt genom exteriöra bilder. Om den exteriöra kulören beskrivs görs det i samband med verbaliseringen för byggnadens 'typiska färgsättning' eller 'karaktärsskapande fasader'. I beskrivningarna för exteriöra kulörer beskrivs även byggnadens fasadmaterial, 'den gula träfasaden', 'den röda tegelfasaden' eller det 'svart tjärade korsvirket'. Vid lägenhetsreportage nämns aldrig kulör eller färg på byggnaden.

3.1.2 Stil som beskrivandeform

I reportagen beskrivs byggnads och inredningsstil utifrån två begreppsanvändningar. Det ena är den historiska konst- och arkitekturstilens begrepp som alla anses känna igen och kunna referera till. Konsthistoriska stilbegrepp används främst för beskrivandet av herrgårdsmiljöer och större gårdar, samt för att beskriva möbler och inredningsstilar.

När reportagerna i texterna använder sig av konst- och arkitekturbegrepp så som 'gustaviansk', 'empir' och 'rokoko' för att beskriva möbler eller inredning används även värderande ord som vackert, gammalt, intakt och bevarat. Det är sällan eller aldrig som

ett rum enbart är gustavianskt, oftast är det en 'intakt och bevarad gustaviansk miljö'. Stilbegreppen används även för att sätta in byggnaden i en större kontext. Det är 'rokobetonat', 'gustavianska proportioner', 'nordisk jugendstil' eller 'följer det karolinska schemat'. När byggnader, möbler och inredningsstil verbaliseras med välkända termer tar textförfattaren för givet att läsaren ska förstå vad det betyder och hur det ser ut. Närmare förklaringar för vad exempelvis det 'karolinska schemat' innebär framgår sällan. Däremot görs ibland värderande bedömningar i texterna, där nationalromantiskt är mörkt och tungt och gustavianskt lätt och ljust. Konst- och arkitekturstilens begrepp används endast för beskrivandet av tiden innan sekelskiftet 1900.

Den andra begreppsanvändningen används främst för verbalisering av stilar i mindre gårdar och lägenheter. Då används den etnologiska begreppsdisciplinen, som anses vara mer folklig och även referera till en tradition eller en geografisk plats. 'Bondsk grovhuggen stil', 'jämtländs allmogetradition' eller 'gammalskånsk tradition'. Begreppen kan både användas för att beskriva en kultur, en byggnadsstil eller en inredningsstil. Den etnologiska begreppsdisciplinen används för att ge läsaren en översiktligt visuellt beskrivande bild av byggnaden eller känslan av karaktären i vissa rum. Den etnologiska begreppsdisciplinen används aldrig för att beskriva enskilda detaljer eller artefakter, till skillnad mot arkitekturstilens beskrivandeform.

Även årtalsbestämningar används som en referens till specifika stilar. 1920-tal, 1700-tal, 1600-tal och 1800-tal används för att referera till mode och stilepoker. Årtal används även för att åldersbestämma byggnader och möbler.

Oftast är det i bildtexterna som stilbeskrivningar i form av ovan nämna begrepp används. Därför är det i vissa fall lätt för läsaren att hänvisas till bilderna för att få en förklaring till vad som anses vara gustavianska proportioner eller rokokobetonat. Men i andra fall är det omöjligt att förstå vad som anses vara bondsk grovhuggen stil, ursvenskt eller storsvens

3.1.3 Modernt/Gammalt

Begreppen modernt och gammalt används för att beskriva någonting positivt i bostaden. Båda begreppen är väldigt generella i hur de används för beskrivningen av en gammal byggnad. Benämningarna preciseras aldrig med exakt årtal utan används främst som större begrepp för att verbalisera en tid; då beskrivs som gammalt och nu beskrivs som modernt. Begreppet modern används främst för att beskriva hur byggnaden ser ut i dag 'huset är i dag modernt' eller 'det moderna hemmet'. Kök och bad verbaliseras aldrig som gamla⁷. De är 'moderna', 'nyinsatta' eller 'anpassade efter nya tidens krav'. Om kök och bad inte omnämns i reportagen är tolkningen att de indirekt är gamla. På samma sätt används aldrig begreppet modern för att beskriva fönster, dörrar eller byggnadsdetaljer. De verbaliseras oftast som 'tidsenliga', 'gamla' eller 'original'. Båda

⁷ Denna begreppsanvändning har även Ingrid Martins Holmberg uppmärksammat i sin pilotstudie, "Uppfinningsrika möten med det förflutna – Om historiens värde speglat i bostadsrättsannonser" (1997) där hon bland annat undersökt begreppet 'gammalt' i ett antal bostadsrättsannonser. Hennes undersökning visar bland annat att användandet av 'det gamla' skiljer sig åt vid värderingen av bostadens kvalitéer. "När det gäller köken är denna tendens till är framhäva den nya och fräscha också tydlig. {...}Ungefär hälften av köksomdömena uttrycket helt entydigt att köken inte på något sätt är gamla, så som lägenheterna."(s.58)

begreppsanvändningarna används för att verbaliserar värden i byggnaden. Där köket anses ha ett värde om det är modernt och byggnadsdetaljer anses ha ett värde om de är gamla och i original.

Även fast byggnadens interiör verbaliseras som modern kan huset fortfarande beskrivas som 'det gamla huset' och uppvisa 'gammal charm'. Detta resulterar i att samtidigt som byggnaderna ska vara moderna och anpassade efter tidens levnadsstandard med modernt kök ska det samtidigt besitta 'äldre charm' och 'specifik karaktär'. I vissa reportage kan inredningsstil och planlösningar även skilja sig från det moderna. Det är inte direkt gammalt men inte heller helt modernt. "{...} en rumsindelning som helt skiljer sig från det moderna." (Reuterswärd, Eriksson, 1985:53). Begreppet gammalt, gamla eller gammal används aldrig i byggnader uppförda efter sekelskiftet 1900.

3.1.4 Exteriör representation

Generellt beskrivs endast byggnadens exteriör om den anses speciell eller tillföra karaktär till huset. I vissa av reportagen förekommer det varken visuell eller verbaliserad beskrivning av exteriören. Representationer av byggnadens exteriör görs utifrån två angreppssätt; fasadbeskrivning och planbeskrivning. Fasadbeskrivningen kan ytterligare delas upp i två beskrivandeformer. En form som konkret beskriver byggnadens material och konstruktion samt en mer visualiserande beskrivandeform.

Verbaliseringar som korsvirkes-, tegel-, knuttimrad- eller träfasad ger en tydlig bild både för hur byggnaden estetiskt ser ut samt med vilken teknik den är uppförd. Det är väldigt sällan byggnadsmaterialen eller byggnadstekniker beskrivs närmare. Om det beskrivs är det för att höja byggnadens värde och används därför i samband med värderande ord så som, 'speciellt', 'inte så vanligt', vanligt eller 'ger karaktär åt huset'. Taket och taktäckningsmaterial verbaliseras när de anses vara av speciell karaktär och beskrivs oftast i samband med värderande begrepp.

Den andra formen för beskrivandet av byggnadens exteriör är en visualiserande beskrivandeform som med adjektiv presenterar byggnaden som en gestalt. Exteriören beskrivs som 'mäktig', 'inte så spännande' eller 'med stolt resning'. De två nämnda beskrivandeformerna används även i vissa fall i samma reportage och skapar tillsammans både en konkret och informativ bild av byggnaden samt en visualiserande bild för att förstå byggnadens uttryck.

Exteriöra planbeskrivningar används för visuell orientering av byggnadens placering. Inom ramarna för planbeskrivningen framgår även vilka byggnader som inkluderas i gårdsstrukturen. Denna typ av beskrivandeform ger läsaren en bild av hur byggnaden är placerad i relation till övrig bebyggelse men även information om gårdsformationer. Exempelvis "Gården följer det skånska så vanliga mönstret med boningshuset rakt fram från den pampiga allén, och till vänster ekonomibygnaden." (Schutt, Appelfofft, 1979:39). Ekonomibygnader på gården verbaliseras efter dess tidigare verksamhet exempelvis, 'kyttbod', 'brygghus' eller 'lada'. Detta är dock inte konsekvent och bara för att övrig bebyggelse på tomten inte omnämns vare sig i planbeskrivningar eller i verksamhetsbeskrivningar betyder det i regel inte att ett det inte finns.

Det som utelämnas i reportagen eller väldigt sällan beskrivs är beskrivningar av fönster, dörrar och andra exteriöra detaljer. Inte i något av reportagen finns det bilder på exteriöra byggnadsdetaljer. Det som uppmärksammas är spröjsade fönster men utan närmare beskrivning av typ eller ålder. Nyttillägg eller utbyggnader så som altan, burspråk och punschveranda verbaliseras alltid som positiva och anses alltid tillföra karaktär till huset.

Oftast är det endast en eller två bilder som representerar byggandens exteriör. Bilderna är tagna långt ifrån med en allé, grindstolpar, trädgård eller äng i förgrunden. Alla illustrationer är från sommaren. Om det finns två bilder av exteriören är den andra antingen på en veranda, eller en byggnadsgavel.

3.1.5 Interiör representation – Plan, inredning, byggnadsdetaljer

Vid beskrivandet av byggnadens interiör är det till största del inredning och möblemang som verbaliseras. Möbler och artefakter beskrivs i detalj, stil på möblerna och vart de kommer från är genomgående beskrivet i alla reportagen. Interiören beskrivs aldrig med negationer som sliten, trasig eller i dåligt skick. En gång används ordet 'slitna trappor' men då i positiv bemärkelse eftersom det var i ett 'K-märkt hus'.

I nästan alla reportagen uppmärksammas någon form av interiör byggnadsdetalj. Det gäller alltid äldre byggnadsdetaljer så som 'kakelugnar', 'bjälkar', 'sättungar', 'vedspis' och 'spröjsade fönster'. Detaljer som anses vara 'original', 'autentiska' eller 'karakteristiska för huset' finns oftast representerade i både bild och text och anses indirekt ha ett stort värde för byggnaden genom dess verbalisering i reportaget. Golvtypen som omnämns är 'parkett', 'kalkstensgolv' och 'furugolv'. I ett av reportagen beskrivs golvet närmare, men utan källhänvisning "Det polska ek-golvet i breda plankor med norsk handsmidd spik{...}" (Reuterswärd, Eriksson, 1985:23).

I alla reportagen finns husets plan presenterat. Oftast får läsaren en visualiserande rundvandring där husets alla rum presenteras samt hur de är placerade i förhållande till varandra. Byggnadens plan beskrivs även med begrepp som, 'stor bostadsyta', 'helfransk planlösning' eller 'ändamålsenlig planlösning'. I många fall där planen finns beskriven har det gjorts förändringar som lett fram till den planlösning som är idag. I ett av reportagen finns en infälld bild över byggnadens plan.

Vardagsrum, matrum/sal och sovrum är alltid representerade i reportagen medan köket endast representeras genom text och på bild om det är nytt och modernt. Sällan eller aldrig är badrummet, vinden eller källare presenterat. På illustrationerna för de mindre husen ligger oftast grönsaker på borden och i lägenhets- och herrgårds reportage är det alltid uppdukat för fest eller större middagar. Bilderna skapar tydliga preferenser och värderingar av byggnaden och dess olika status.

3.1.6 Ägarnas sociala position och intresse

I reportagen läggs det stort intresse för att förmedla ägarnas intresse för byggnaden och den renovering de genomfört och personliga historier verbaliseras ofta i texterna. Vad

ägarna arbetar med, när de flyttade till gården/lägenheten och hur de levde då till skillnad från nu. Ett felsteg, misslyckande eller en icke varsam renovering finns aldrig beskrivet.

Många av reportagen skriver om hur ägarna köpte ett fallfärdigt ruckel som de senare renoverade varsamt. Reportagen beskriver en narrativ berättelse om hur huset var slitet och nedgången men renoverades och blev ett drömhus. 'Övergivet och förfallet' → 'med kärlek och outtröttligt arbete återskapades en vacker och genuin miljö', 'Illa åtgånget' → 'idealbostad'. Vad som ansågs vara ett ruckel, en ruin eller illa åtgånget kommer mycket sällan fram i text eller i bilder. Det som når ut och representeras av byggnaden är den bild som ägarna vill belysa, en idealbostad, ljus, vacker och behagligt inred. Dessa reportage innehåller oftast bilder på ägarna eller hela familjen samlade i en soffa eller köket.

Reportagen vill alltid indirekt få fram budskapet att en varsam renovering genomförts, trots att renoveringarna explicit beskrivs som totala eller genomgående. Ägarna beskrivs därför alltid ha 'ett stort intresse', 'stor respekt', 'stor ömhet' eller 'ett genuint intresse' för byggnaden och den renoveringen som gjort i huset. Hur renoveringen har genomförts finns verbaliserat utifrån ägarnas intentioner, varsamt, stor eller bara 'rustats upp' eller 'fått ett ansiktslyft' dessa begrepp beskriver både ägarnas renoverings principer samt renoverings omfattning.

3.1.7 Historia

Generellt för alla reportagen är att byggnadens historia inte anses vara intressant och beskrivs därför inte närmare. När byggnadens historia uppmärksammas görs det endast i reportagen för större gårdar eller herrgårdar. Vid enstaka fall beskrivs informativa berättelser om byggnaden, speciellt om det är något läsaren kan känna igen och referera till. Exempel att ett rum i byggnaden känns igen från tv inspelningar. Vid ett tillfälle beskrivs en immateriell historia om hur det förbereddes för fest och firades i salen. "När det var fest ställdes borden intill väggarna och långbord i mitten. Golven täcktes med enris". (Selse, Nilsson, 1989: 85) Inte i något fall redovisas källorna till påståenden.

Om byggnaden är ritad av en känd arkitekt omnämns han med namn. I vissa fall beskrivs byggnaden i ett vidare sammanhang, "byggnaden stod modell för ett majorsboställe." (Sandell von Platen, Tham 1990:68). Detta innebär att läsaren får en större förståelse för husets tillkomst och utformning. I alla reportagen, utom ett, framgår vilket år huset byggdes, detta gäller både lägenheter och fristående byggnader. I reportagen representeras nästan genomgående byggnader från slutet av 1700-talet. Undantagen är en jugenvilla från 1909 och en lägenhet från 1920-talet. En gård är från 1850 men anses i reportaget vara uppförd tidigare.

3.2 Diskursiv analys, *Sköna Hem och Allt i hemmet* 1992 – 1996

Under 1990 tornade nya problem upp sig för tidningen. Det blev börskriser och prisfall på möbler och antikviteter och en allmän lågkonjunktur i bygg- och möbelbranschen. Annonserna minskade snabbt i den lyxbetonade inredningstidskriften *Sköna Hem*. Samma händelse inträffade den mer gör-det-själva profilerade tidningen *Allt i hemmet*. Lösningen blev att de båda tidskrifterna slogs ihop och blev *Sköna Hem och Allt i hemmet*. I tider där

herrgårdar och gods inte längre var lika intressant kom sammanslagningen perfekt. Tidskriftens nya inriktning betonade nu snarare folkhemmet och nya svenska formgivare fick ta större plats. Detta samarbete varade fram till 1996 då *Sköna Hem* återigen blev en fristående tidning. (Hedqvist, 1999:84-85).

När de två tidskrifterna *Sköna hem* och *Allt i hemmet* slås ihop ändras även tidningens inriktning. Från lyxiga och exklusiva heminredningsreportage i pampiga herrgårdar blir det större vikt vid att belysa det mer vardagliga boendet. Fortfarande finns herrgårdarna representerade men i mycket mindre utsträckning. Även 1900-talets bebyggelse får större uppmärksamhet och 1920-30-talet är mycket populära år. Byggnaderna som representeras är från följande år: 1930, 1920, 1920, 1790 och 1700. I ett reportage framgår det inte när huset är byggt.

Hemma-hos-reportagen som form minskar och allt fler reportage görs från utlandet, Frankrike, Sydney och Finland är populära länder att besöka. Även rena inredningsreportage där fokus enbart ligger på möbler och inredningsstil ökar vid sammanslagningen. Tidningens ändrade fokus drabbar min undersökning eftersom Hemma-hos-reportagen minskar. Reportage från villor i utlandet, främst Helsingfors och nybyggda villor står i fokus, samt att inredning, interiör och möbler för ännu större plats. Färg, kulörer och ägarnas intresse behandlas till viss del i reportagen mellan 1992- 1996. När det uppmärksammas är det främst i samband med begreppet renovering där fokus snarare ligger på renoveringen i sig är direkt på en färgsättning eller ägarnas intention. Analysen av *Sköna Hem* och *Allt i Hemmet* behandlar 6 reportage under perioden 1992-1996.

1993 uppmärksammas ett reportage med rubriken "Arv att bevara". Detta är den första⁸ artikel som uppmärksammar bevarandefrågor. Att bevara byggnader med omsorg och redan beprövade material lyfts fram som något positivt.

Utifrån en diskursivanalys uppmärksammas följande nodalpunkter:

- Interiör representation – Möbler, kök och plan
- Exteriör representation
- Renovering

3.2.1 Interiör representation – Möbler, Kök och Plan

De interiöra beskrivningarna i reportagen belyser främst möblerna i husen och ägarnas personliga inredningsstil. Vid beskrivandet av möblerna framgår det nästan alltid vart de är inhandlade eller om de är ärvda, hur gamla de är och hur de är placerade i rummet. I samband med att möblerna och ägarnas inredningsstil lyfts fram påpekas även deras stora intresse för 'gamla möbler', 'antikviteter' eller 'historiska möbler'.

Interiören i byggnaderna verbaliseras med begrepp vars syfte är att förmedla en känsla av rummet, 'ljus och rymlig', 'arkitektonisk karaktär eller 'sommarkänsla året om' är begrepp

⁸ Reportaget är det första som jag i denna undersökning stöter på som berör frågor gällande bevarande och redan beprövade material. Det betyder inte att det inte kan finnas liknande reportage i tidigare nummer av tidskriften.

som används vid beskrivandet av enskilda rum eller hela husets samlade interiöra känsla. Byggnaden kan även beskrivas ge 'energi' och 'inspiration' genom dess inredning eller stil.

I de flesta av reportagen har köket en central plats och anses i ett av reportage vara en 'investering för livskvalitet'. I vissa fall när köket renoverats beskrivs det ha anpassats till 'befintlig karaktär' eller 'standard'. Köket verbaliseras i de flesta fall som en viktig plats som ägarna gärna lägger extra pengar på för att få det bra och anpassat efter familjens behov.

Interiöra byggnadsdetaljer som uppmärksammas är väldigt få. 'Pärilsfont', 'kryssvalv', 'vedspisar' och 'kakelugnar', samt 'fönster' är det som verbaliseras i text och bild men till störst del genom bildtexter. Golvmaterial och väggar finns omnämna i en del av reportagen, 'breda golvtilljor', 'vita vägar', 'kalksten- och marmor golv'. Det uppmärksammas då som något ovanligt och som en vacker detalj i huset. Oftast är det gamla eller äldre byggnadsdetaljer som uppmärksammas, trots att de aldrig implicit beskrivs som gamla.

Planlösningen i husen är det som efter möbler och inredning tar mest plats i reportagen. Planlösningen verbaliseras främst i samband med den renovering som skett, hur ägarna har gjort om för att skapa mer plats, göra det mer modernt eller för att anpassa huset efter familjens krav. "Sovrummet ligger i det rum som är avsett som matsal {...} matsalen har åkt ut i köket..." (Jacobson & Frank-Jensen, 1994:60). I reportagen får läsaren oftast en rundtur i huset i form av en visuellt beskrivande text.

"En trappa ner i tillbyggnaden från 1700-talet, finns det guldglänsande vardagsrummet, biblioteket och köket. På mellanplan och bottenvåning ligger två av de fyra barnens sovrum mellan slingrande trappor" (Einarsson & Snitt, 1996:54).

Texterna ger läsaren en visuell bild av hur huset är disponerat och i flera fall även hur det är inrett och dekorerat. Planerna kan även beskrivas som 'funktionella enheter', 'komplicerad planlösning' eller 'ändrad planlösning'. Varken källare, badrum eller vind finns representerade i reportagen.

2.3.2 Exteriör representation

Exteriören är mycket sällan beskriven. I tre av reportagen beskrivs fasadmateriell, 'reveterad vitputsad fasad', murslevad kalkfasad och 'det vackra vitkalkade stenhuset'. I övriga reportage omnämns inte fasadmateriell eller typ närmare. Fasaderna till byggnaderna beskrivs snarare som visuella upplevelser. De 'utstrålar kraft och pondus', de har 'en speciell karaktär' eller är bara kort och gott 'strikt'. Ett bra exempel på hur exteriören i många fall beskrivs är i ett reportage från 1992 där en jugendvilla verbaliseras.

"Villan är byggd i början av 1930-talet och har en stark arkitektonisk karaktär {...} präglad av den första funktisvågen. Den strikta fasaden är reveterad och vitputsad {...} den runda utbyggnaden ger byggnaden dess speciella karaktär." (Reuterswärd & Eriksson, 1992:67).

Fönstrena är den enda byggnadsdetaljen som omnämns. Oftast verbaliseras de i samband med en renovering som genomförts. Det som beskrivs är att ägarna har 'målat om bågarna' eller använt sig av 'glas av äldre typ'.

Illustrationerna som finns på byggnadens exteriör är väldigt få. I lägenhetsreportage finns det aldrig någon bild på byggnadens fasad. När det finns exteriöra bilder på byggnaden är det bilder där byggnaden skymtas i bakgrunden och det är grönska i förgrunden. Alla bilderna är tagna på sommarhalvåret då det är grönt och blommar. Inga bilder på exteriöra detaljer finns presenterade. Undantaget är bilder på fasaden där fokus ligger på en veranda, altan eller utbyggnad.

2.3.3 Renovering

De flesta byggnader som uppmärksammas i hemma-hos-reportage representeras eftersom en renovering har gett huset en nytt utseende. Någoting i lägenheten eller huset har förändrats till de bättre och svarar därför bättre mot ägarnas moderna levnadskrav samt att det skapar spännande läsning.

Begreppet renovering används i reportagen för att beskriva hur, varför och vad ägarna har renoverat," har {...} renoverat stenhuset med varsam hand där målet var att skapa en representativ bostad med plats för både kontor och utställningshall "(Sjöstedt1995:59). Ett annat sätt att verbalisera en genomförd renovering är att i texten beskriva den i form av åtgärder. Oftast verbaliseras även ägarnas intention och värdering för vad som anses vara en bra renovering i texterna. "Bröstningen av pärlspont i barnens sovrum har målats med vattenbaserat färgpigment som därefter patinerats med briwax." (Beckman & Herner, 1993:62) eller "Fasaden murslevades med gammeldags jurakalk, som ger en mer levande yta än spritputs" (Beckman & Herner, 1993: 59) Även begrepp som 'kittade fönster', 'kalkmålade', 'linoljefärg' och 'äggoljetempera' blir belysta med syftet är att redogöra för den renovering som genomförts och att påvisa ägarnas kännedom och intresse kring varsam renovering och bevarandet av husets originella karaktär.

I de reportagen där renovering som begrepp omnämns vill textförfattarna gärna lyfta fram hur bra och felritt ägarna till husen har genomfört renoveringen. Exempelvis att "den höga byggnadskvalité som var i bostaden, har lyckligtvis följts upp vid renoveringen". Inga felsteg eller missar beskrivs närmare. Alla de renoveringsåtgärder som uppmärksammas i reportagen har endast bidragit till glädje och lycka.

3.3 Diskursiv analys, *Sköna Hem* 1997-2011

1997 blir *Sköna Hem* återigen en fristående tidskrift men behåller den senare karaktären istället för att återgå till den tidiga lyxbetonade inriktningen. 1999 introduceras ett nytt tema i tidskriften "månadens hem" där i stort sett alla reportagen är uppbyggda efter en renovering.

I *Sköna Hem* åren mellan 1997-2011 blir det allt större fokus på renoveringen av byggnaden. I de hemma-hos-reportage som denna undersökning belyser handlar alla om husets renovering. Hur byggnaden såg ut före, ägarnas intention och hur bra det blev och

är i dag. Hur någonting är, hur det känns och hur det ser ut är ledorden som besvaras i varje reportage. Byggnaderna som representeras i Sköna hem åren mellan 1997-2011 är från följande år: 1700, 1844, 1880, 1910, 1912, 1912, 1940, 1958, 1970 och 1970. I fyra av reportagen omnämns inte byggnadens ålder. Analysen behandlar 14 reportage under perioden 1997-2011.

Utifrån en diskursivanalys uppmärksammas följande nodalpunkter:

- Interiör representation – Kök, plan och detaljer
- Gammalt/Modernt
- Ägarnas intresse och sociala position
- Historik
- Renovering

3.3.1 Interiör representation – Kök, plan och detaljer

Interiören i byggnaden presenteras alltid. Främst uppmärksammas möbler och inredning. I de flesta reportagen beskrivs möblerna till större del än exteriören. Vart de är inhandlade, vilken ålder de har och om det är designade möbler, anses vara av intresse för läsaren. Ibland omnämns även möblerna i ett större sammanhang, hur de är placerade i rummen och hur de passar med den övriga inredningen. Möbler finns alltid representerade i bildmaterialet som hör till reportagen.

Interiören beskrivs i många fall för att förmedla en känsla. Begrepp som används är bland annat, 'ursprungligt', 'ungt och fräscht', 'rymligt', 'personligt', 'rejält', 'ljus eller luftigt'. Begreppen används både för att beskriva enskilda rum men även för att förmedla "hemmets" karaktär och sinnesstämning. Det är stora begrepp som används där ett antal olika aspekter av en bostad kan inkluderas.

Köket är det rum som får störst uppmärksamhet i reportagen. När köket är representerat i text har det alltid renoverats. Om köket inte är omnämnt i text är det oftast representerat i bild och tillhörande bildtext. Köket beskrivs i texterna som 'rymligt och platsbyggt', 'vitt och välplanerat' eller 'lantligt och rustikt'. Köket som rum verbaliseras även i samband med renovering genom före- och eftertexter, '70-tals köket revs ut och ersattes med stilrent vitt', 'köket är nytt men i gammal stil' eller 'det trånga 1940-tals köket har ersatts'. Att köket är det rum som har störst fokus i reportagen kan bero på att det oftast skett en större förändring där som är lätt att visualisera och beskriva. Det anses vara ett bra före- och efterexempel. Ett nytt kök påvisar ett modernt och praktiskt boende. I anslutning till att köket omnämns i text presenteras det även i bild oftast med familjen samlade i köket eller ett uppdukat bord för middag eller fest.

Från 1997 får planbeskrivningarna allt mindre uppmärksamhet i reportagen. De finns fortfarande omnämnda till stor del men inte lika ingående. De innan så tydligt visuella rundvandringarna i husen har nästan helt försvunnit. Nu riktar reportagen mer in sig på beskrivningar rum för rum. Planerna på husen och lägenheterna omnämns endast när huset eller lägenhetens plan har förändrats. Planbeskrivningar finns dock fortfarande i reportagen och lyser igenom i beskrivandet av exempelvis en renovering. "Utifrån detta gjordes ritningar där nästan varje vägg öppnades upp och rummen svängdes om."

(Karlsson & Cederblad, 2010:50). Citatet kommer från en text där ägarna förklarar att de använt sig av äldre ritningar för att förändra planen på lägenheten. Syftet är inte att tydliggöra lägenhetens plan utan att få fram ägarnas intention bakom renoveringsarbetet och för hur lägenheten senare inreddes. Planbeskrivningar smyger sig även in i andra typer av beskrivningar där renoveringsåtgärder genomförts, där ägarna vill beskriva hur renoveringen gått till och hur resultatet blev. "Precis som förut, bara ännu vitare, ännu luftigare och ännu mer välplanerat." (Dehong Hed, 2004:108). Här får läsaren en glimt om hur planen för huset är disponerad. Den sista beskrivningen som används i reportagen verbaliserar byggnaden som helhet där planen används som ett hjälpmedel för att förmedla en visuell bild av byggnaden storlek. "Likt många funkisvillor är huset byggt på höjden och har ganska små ytor på varje våningsplan." (Cardell & Eijde & Cederblad, 2009:45). Andra typer av begrepp som används för att beskriva bostadens plan är, 'välplanerade ytor', 'återskapad rumsindelning' eller 'rummens indelning är intakt'.

Interiöra detaljer som verbaliseras i hemma-hos-reportagen uppmärksammas på grund av dess säregna karaktär eller utformning. Fönster, kakelugnar och golv är det som oftast uppmärksammas. Golv som förekommer i reportagen är 'furu', 'marmor', 'skiffer' och 'brädgolv'. Färgval och kulörer förekommer vid interiöra beskrivningar om det utmärker sig och bidrar med karaktär till huset, 'grafitgrå', 'nordsikt blont' eller 'nya tidsenliga tapeter' är färgbestämmingar som enligt textförfattaren förstärker byggnadens karaktär och ger byggnaden ett värde.

3.3.2 *Gammalt/Modernt*

Byggnader beskrivs som gamla om de är byggda innan sekelskiftet 1900. Gammalt representerar oftast något som är positivt, vackert och genuint. 'En gammal portvaktarstuga', 'en gammal kulturbyggd', 'det gamla bryggeriet' eller 'ett vackert gammalt hus'. Om huset i reportaget är byggt efter sekelskiftet 1900 används aldrig begreppet gammalt. Vid ett tillfälle används begreppet omodernt i stället för gammalt för att verbalisera standarden på ett 1970-tals hus.

I reportagen framställs även gammalt som en stil. 'Gammal stil' är ett begrepp som används flitigt utan närmare förklaring. 'Köket är nytt men i gammal stil' eller 'dekorerade väggarna i gammal stil'. Det gamla anses då implicit vara något eftersträvansvärt och vackert, utan närmare beskrivning för vad som klassas som gammalt. "Köket har rustats upp och är nytt men i gammal stil {...} Ägarna ville uppnå känslan av ett genuint gammalt lantkök, som förstärks av den nymurade vedspisen" (Pettersson, Dobois & Eriksson 2008:47).

Ibland kan det som läsare vara svårt att skilja på vad som är gammalt och "fint" och vad som är gammalt och "fult". "Det gamla köket revs, och fick en modern inredning. En vägg i köket har bevarats med gamla skåp och lådor för att ge ett ombonat intryck" (Widenfäldt, Enquist, 1997:50). Här beskrivs först det gamla köket som något negativt och dåligt, samtidigt som de gamla lådorna och skåpen fick vara kvar för de gav ett ombonat och positivt intryck. I de flesta fall används gammalt som ett positivt begrepp när det handlar om inredning eller detaljer. Men i vissa fall används begreppet för att påvisa någonting gammalt i dålig benämning, 'det gamla taket' och 'de ålderdomliga golven'

beskrivs med en negativ innebörd. Begreppet gammalt kan alltså både användas för beskrivandet av någonting negativt och någonting positivt.

Begreppen används tillsammans när det har skett en förändring där någonting gått från dåligt till bra, då till nu. Det gamla köket → modern inredning, slitna båthuset → modernt drömhus eller otillgängligt lagerutrymme → modern bostad. Här står gammalt för det negativa och det moderna eller förändringen som det positiva och eftersträvansvärda. "De nuvarande ägarna blåste ut hela huset, för att fungera som modern trebarnsfamilj i ett gammalt, stegvis påbyggt och påbättrat, mycket slitet och nedgången gammalt båthus." (Bow & Pe, 2000:68)

I alla de reportage som innehåller denna typ av beskrivning är det sällan verbaliserat vad som anses vara gammalt, slitet eller skruttigt, med det syftat indirekt oftast på ålder. I vissa fall kan läsaren få en visualiserande bild om hur huset såg ut innan och hur det blev efter renoveringen. "Den gamla Skånelängan förvandlades från ett igenvuxet, fallfärdigt och mörkt gammalt skrutthus till en ljus och välkomnande åretruntbostad." (Palm, Lewenborn, Koller, 2003:93). Denna typ av beskrivningar förekommer oftast i de reportage som belyser renoveringar. Begreppet modern används för att beskriva familjer och deras nutida krav. Anpassat efter 'en modern barnfamilj' eller 'modern standard', betyder att det är en trendig och nytänkande familj som kräver en bostad anpassad efter deras krav och måsten, en anpassning från gammalt till modernt. "Ett hem för en modern barnfamilj som vill ha det både vackert och bekvämt." (Debong, Eijde, Andersson, 2011:26). Ordvalen kring hur textförfattaren väljer att beskriva en byggnads förvandling skapar direkt värderande bilder för vad som anses vara bra och dålig levnadsstandard. En norm för vad som är gammalt och vad som är modernt.

3.3.3 Ägarnas intresse och sociala position

I reportagen framställs ägarna till husen som räddarna i nöden. "Ägarna köpte villan 2003 och var de enda spekulanterna på huset. Inredningen skrämde bort köparna {...} familjen kunde se bortom de murriga och köpte huset." (Cardell, Eijde, Cederblad 2009: 44). 'Ungt par har förvandlat', 'familjen såg möjligheterna', eller 'de såg ljuset och harmonin'. Verbaliseringen för hur huset har förändrats skapar spännande narrativ för läsaren. För att skapa ett intressant reportage behövs en spännande historia som skiljer sig från det vardagliga, en beskrivande 'homemakeover' där allt slutar lyckligt.

Ägarna beskrivs utifrån deras genuina intresse för huset, renovering eller inredning. "Ägarna har genomfört ett ambitiöst arbete med att återställa husets ursprungsskick" (Debong, Eijde & Andersson 2011:26). När reportagen beskriver hur ägarna gått till väga vid renoveringar är det oftast med 'respekt', 'varit rädda om' eller 'med varsam hand'. Trots att planlösningar helt har ändrats om, fönster har bytts eller nya fönster och dörrar har tillkommit kan det trots allt vara en varsam renovering eller en varsam återskapning. Ägarna framställs aldrig ha gjort någonting fel eller dåligt.

Det är till största delen kvinnan som framställs i både bild och text, hennes intressen, hennes yrke och karriär beskrivs. Inte i nått av reportagen framställs mannens liv eller intresse av huset, om det görs är det i form av 'ägarnas intresse', där både mannen och kvinnan är inkluderade. I bilder presenteras oftast barnen i huset eller barn på armen till

mamman. Yrken, intressen och status hos ägarna finns oftast verbaliserat. Som läsare ska du alltid få veta någonting om vilka typer av personer som bor i huset.

”Familjen tycker om att resa, laga mat och umgås men tillbringar även mycket tid hemma. Ägarna har stort intresse för konst och kultur och jobbar båda inom inredning och design.” (Dehong, Eijde, Andersson, 2011:27)

3.3.4 Historik

Inte alltid men ibland beskrivs en historia kring byggnaden. En sägen, berättelse eller historisk information redogörs tydligare i reportagen mellan 1997-2011 än tidigare. Trots att historiken kring byggnaden inte beskrivs ingående, finns det ibland kortare historiska referenser representerad kring bebyggelsen i reportagen. Historier om ’gamla sjökaptener som spökar’, att det är en ’gammal portvaktarbostad’ eller ’ett gammalt bryggeri’, ’skrothandlaren som byggde en villa’ eller ’att det tidigare bott en baronessa i huset’ säger inte mycket om husets historia men lite. Av 14 reportage nämns det i två av texterna vem arkitekten till huset är, Arvid Bjerke och Sixten Magnusson.

3.3.5 Renovering

Alla byggnader i hemma-hos-reportage är uppmärksammade på grund av att huset genomgått en renovering. Begreppet renovering används inte alltid, utan synonymer så som omvandling, upprustning eller förvandling används för att indikera på samma syfte. På samma sätt som ägarnas historia kring byggnaden beskrivs som en spännande resa skapar renoveringsskeden en spännande och intressant läsning. Ibland räcker inte begreppet renovering till för den förändring som skett och förklaringar som ’har blåst ut hela huset’, ’totalrenoverad’ eller ’total omgörning’ kommer bättre till pass. Dessa begrepp och meningar indikerar att hela byggnaden har gjorts om. Vidare i denna typ av reportage kan en ’totalrenovering’ genomförts med intentionen att ’behålla så mycket som möjligt av ursprunglig inredning’. Begreppen har därför ingen tydlig innebörd i reportagen och ägarna kan mycket väl både genomfört en ’total omgörning’ samtidigt som de har ’bevarat originalinredning’. ”Precis som förut, bara ännu vitare, ännu luftigare och ännu mer välplanerat” (Dehong, Hed, 2004:108).

Renoveringarna beskrivs i många fall som nödvändig. ’Renoveringen är anpassad efter familjen krav’, ’återskapa känslan från när huset var nytt’ eller ’renoveringen har bidragit till ett trivsamt liv.’ Här beskrivs renoveringen i byggnaden som ett måste för att kunna bo där, ägarna har varit tvungna att genomföra vissa åtgärder för att kunna bo i huset. ”Det tog ett år att få bort det mesta av 70-talet ur huset{...}”(Cardell, Eijde, Cederblad, 2009:44). Renoveringarna framställs alltd som nödvändiga och positiva för husets karaktär. ”Dagens variation av huset anses vara strået vassare än det som arkitekten ritade 1958{...} huset är nu anpassat efter nutida livsmönster”(Dehong, Hed, 2004:208).

Renovering med ’varsam hand’ eller ’omsorgsfullt renoveringsarbete’ är också typer av renoveringar där textförfattaren vill belysa hur ägarna har renoverat. ”{...} en genomgående renovering med varsam hand, för att inte förlora den gamla charmen {...} ville behålla sekelskifteskaraktären” (Lindh & Palmklint ,2001: 61). Vad som anses vara en

renovering som genomförts med varsam hand framgår sällan. Oftast beskrivs det i samband med att många originaldetaljer har tagits till vara på eller att renoveringen bidragit till ett återskapande. "Ägarna har mottagit Villaägarnas renoveringspris 2009, efter att ha genomfört ett omsorgsfullt renoveringsarbete som återställde byggnaden i ursprungsskick." (Debong, Eijde & Andresson,26:2011)

Ibland beskrivs ledorden för renoveringen, vilken känsla ägarna har genomfört arbetet med. Ledorden för renoveringen är oftast 'ljus', 'vitt och förvaring', samt vid ett tillfälle 'omsorg för varje detalj'. Materialval omnämns med då endast för att ägarna har använt sig av 'material av hög kvalitet'. Vad detta innebär eller har för betydelse för renoveringen och huset framgår inte.

3.4 Diskursiv analys, *Gård och Torp* 2003 – 2011

Gård och Torp lanserar sin första tidning som en redaktionell bilaga till Antikbörsen 1998. Fem år senare lanserar tidningen sitt första fristående nummer efter att ha gett ut två specialnummer. Denna undersökning börjar när tidningen blev fristående 2003.

Redan när *Gård och Torps* första tidning lanserades 1998, var viljan att med hjälp av hemma hos reportage visa hur andra bodde och hade renoverat, för att ge läsaren tips på hur hen skulle renovera och rusta men även hur hen inte skulle göra. (Håkansson,1998:3). Detta form av renoverings-hemma-hos-reportage återfinns i alla nummer som berörts i undersökningen. Hur det såg ut innan beskrivs närmare samt hur ägarna har gått till väga vid renoveringen. Nästan alla reportagen är uppbyggda efter samma mall; först får läsaren en beskrivning om varför ägarna köpte huset och en närmare beskrivning om hur byggnaden såg ut, (oftast väldigt förfallen). Vidare presenteras hustypen och ibland även en tillkomsthistoria. Till sist presenteras en genomgående beskrivning om vad som har hänt i huset och hur ägarna har renoverat.

Alla reportage är från mindre gårdar eller torp. Inget av reportagen är från en lägenhet eller större herrgård. Analysen behandlar 8 reportage under perioden 2003 -2011. Byggnaderna som presenteras i *Gård och Torp* är från följande år: ca 1523, 1700, ca 1700, 1700, 1760, 1850 ca 1800 och 1904,.

Utifrån en diskursiv analys uppmärksammas följande nodalpunkter:

- Historia
- Färg- och kulörbeskrivningar
- Ägarna
- Modernt/Gammalt
- Exteriör representation
- Interiör representation – Kök och plan
- Renoveringen

3.4.1 Tillkomsthistoria

I reportagen verbaliseras en historia om hur, när och ibland även varför byggnaden byggdes. Ibland beskrivs historien kring byggnaden i en tydlig narrativ form och ibland endast som fakta. I samband med en beskrivning av tillkomsthistorian får läsaren även en bild av hur byggnaden såg ut och hur den har förändrats. "Under 1700talet, fick man skattelättnader om man byggde i sten, huset tillkom under den perioden". (Malmström, Bergström, Tufvesson, 2006:20) En mer narrativ berättelse verbaliseras i de fall där det är något unikt som har skett kring byggnaden. Men även i dessa berättelser kopplas historiken till hur byggnaden ser ut i dag. Som läsare får du en informativ och intressant bakgrund till varför huset är utformat som det är.

Troligen byggdes huset av Hedvig Rosendahl som på den tiden var en mycket modern kvinna{...}Hon ritade troligtvis huset själv med inspiration från Carl och Karin Larsson {...} Hedvig var fotograf och hade ofta med sig en kvinnlig vän ut till lantställe{...} Fönstrena sitter högt{...} folk påstår att det var ett medvetet val för att Hedvig skulle slippa nyfikna blickar. (Andersson, Erksell Barker. 2007:14).

Mer ingående historiska beskrivningar gällande byggnaden görs främst om byggnaden fått ändrad användning.

"Wattholma järnbruk är ett av Sveriges äldsta{...}Redan under 1400talet fanns det hyttor på platsen {...}Nu är bruket sedan länge nedlagd {...} den gamla mjölnarbostaden från 1760 har fått liv igen {...} Huset har fungerat som arbetar bostad {...} Då var det två lägenheter nertill och två rum uppe". (Swartling Stenson. 2010:14).

Historierna kring byggnadernas tillkomst är inte långa men oftast väldigt innehållsrika. Det är dock endast vissa historier kring byggnaden som framkommer - oftast utvalda för att de spännande och ibland även kändisrelaterade. Att få fram spännande historier gör byggnaden mer intressant och huset kan tillskrivas ytterligare ett värde. Men det är inte i alla reportagen som byggnadernas tillkomsthistoria blir belyst trots att alla byggnader har en historia. Det finns aldrig någon källa till de historiska beskrivningarna utan är troligen berättade av ägarna själva.

3.4.2 Färg- och kulörbeskrivningar

Färg och kulörer verbaliseras oftast i samband med att renoveringsåtgärder beskrivs. Främst är det i samband med fönsterrenovering eller fasadrenovering som kulör och färgtyp verbaliseras. Flera av reportagen är enbart uppbyggda efter hur ägarna har renoverat och använt sig av äldre kulörer och färger. Hur de har återskapat dekorationsmåleri med hjälp av en dekorationsmålare eller hur ägarna har skrapat fram originalkulörer eller återskapat tapetmönster lyfts fram och värderas alltid som något positivt och värde höjande. Det är vanligare att färgtyper beskrivs än att själva kulören beskrivs. Begrepp som används är, limfärg, linoljefärg, slamfärg eller infärgat för att beskriva vilken färg som används.

Tidigare kulörer och originalkulörer verbaliseras för att tydliggöra ägarnas intresse för huset och deras restaureringsprinciper. "När man målat över väggarna försvinner genast all atmosfär och personlighet, och alla spår av historia {...} Folk kommer och beundrar den

orörda salen.” (Malmström, Bergström Tufvesson, 2006:23). Den personliga värderingen för vad som anses vara vackert, personligt och värt att bevara blir ett subjektivt förhållningssätt och inte alltid lätt att referera till eller förstå. Ibland ges även tydligare besked och direkta tips om hur man ska renovera, ”tre lager med linoljefärg blir mycket finare än allt annat.”(Swartling, Stenson, 200:18) Att lägga in värderingar i reportagen bidrar till ett vidare visat intresse och ett personligare djup i berättelsen.

Byggandens karaktär beskrivs även utifrån kulörer. ’färgskillnader ger huset en levande framtoning’, ’mustig färgrikedom’ och ’dekorationsmåleriet hör till något av de mest karaktärsgivande inslagen’. Även här värderas kulörerna och budskapet om att färger ger huset karaktär går inte att missa.

3.4.3 Ägarna

I tidningens tidigaste nummer skriver chefsredaktören om hur du själv kan uppfylla drömmen om ett eget hus. Reportagen i tidskriften är till största del uppbyggda efter det budskapet, hur du skapar ditt drömhus. I alla reportagen har ägarna skapat sitt drömhus efter att de genomfört en renovering. Det är narrativa berättelser om hur ägarna hittade sitt hus, väldigt förfallet och slitet men som sedan förvandlades till en drömbostad. ”Jag trodde inte mina ögon. Som i en Törnrosasömn låg den röda Närkestugan och det lilla torpet intill inbäddade i tät grönska” (Von Platen Almers, 2003:20). Vidare finns beskrivningar om hur ägarna trots ’förfallet såg skönheten’ och hur ’drömmen om att skapa något alldeles eget’ eller ’drömmen om att renovera ett gammalt hus’ gick i uppfyllelse. ”Under alla tretex-skivor och plast mattor fanns familjens drömhus”. (Swartling Stenson, 2010:14).

Ägarnas intention med huset framgår tydligt i början av reportagen. Hur länge renoveringsarbetet pågått, om de har rådfrågat experter och med vilka motiv de gick in i arbetet med. Oftast är det med ’varsam hand och noggrann planering’ eller för att ”skapa ett funktionellt hem som inte tummar på husets kvalitéer.”(Swartling, Stenson 2010:14). Beskrivningarna är alltid positiva och ägarna framstår som om de har all tid i världen. Där ambitionen i allmänhet är att bevara så mycket som möjligt. Det är inte konsekvent i alla reportagen som ägarnas sociala position och yrken verbaliseras. Det är snarare personer i deras närhet som omnämns. Personer som hjälp till med renoveringen eller bidragit med tips. Detta gäller både experter inom olika yrkes professioner så som antikvarier, arkitekter eller målare men även privat personer och släktingar. ”Ägarna tog kontakt med kunnig man på Gotland (Stefan Haase) som kan allt om gamla hus.” (Malmström, Bergström & Tufvesson, 2006: 20). I ett fall har en kvinna fått hjälp av sin son med renoveringarna, sonen beskriv som ”den charmige snickaren i första säsongen av sommartorpet” (Von Platen, Almers, 2003:20). Kändisfaktorn är hög.

I reportagen finns personer med på bilderna, inte alltid poserade men oftast representerade. Bilder från när familjer sitter och äter i trädgården eller är på väg att duka ett bord är det som nästan alltid finns med. Det finns aldrig bilder på när ägarna renoverar, målar eller rustar huset.

3.4.4 Modernt/Gammalt

Beskrivningarna för vad som anses vara äldre och vad som är nytt går oftast under benämningarna modern eller gammalt. Båda begreppen kan ha positiv, respektive negativ innebörd.

Begreppet gammal används för att åldersbestämma ett hus. Om det är ett äldre hus eller ett gammalt hus betyder det att huset är byggt innan sekelskiftet 1900. Sällan verbaliseras exakt byggnadsår. I reportagen kan nästan allt som tillkommit innan sekelskiftet 1900 beskrivas som gammalt. 'Den gamla bryggan', 'de gamla fönsterna' 'det gamla torpet', 'gamla originalfärger' och 'gamla brädgolv'. Hur gammalt gamla är uttrycks sällan.

När begreppet ålderdomligt används gör det för att beskriva en karaktär. Att något beskrivs som ålderdomligt betyder oftast att det ser gammalt ut, begreppet används alltid med en positiv bemärkelse. Ålderdomlighet används även vid interiöra verbaliseringar där begreppet används i samband med beskrivningar av höga trösklar, knarrande trappor och vackert slitna räcken och ges även här en positiv betydelse som främst åsyftat på ett utseende.

Begreppet äldre ändvänds för att påpeka att någonting är äldre eller yngre än någonting annat. Även begreppet 'ursprungligt' används för att påvisa att någonting är gammalt. Om någonting är ursprungligt, exempelvis ett fönsterfoder är det även implicit gammalt. Eller om ägarna beskriver att de vill 'behålla ursprungskänslan' vill de bevara det gamla uttrycket som byggnaden bär på.

I reportagen är textförfattaren mycket aktsam för att använda begreppet modernt. Oftast används begrepp som 'nytt', 'vatten och avlopp har dragits in' eller 'köket är nytt' verbaliseringar som egentligen betyder att byggnaden har moderniserats. Att skapa ett 'modernt boende' för att kunna leva i huset finns däremot beskrivet, då som en förutsättning snarare än ett måste. I ett reportage har författaren förfinat begreppet modernt och under rubriken "Modernt på antikvariskt vis" redogörs det för hur ägarna ville ta hand om gården och bevara den samtidigt som det skulle vara ett modernt boende för en barnfamilj. (Swartling Snitt 2011:23). Att begreppet modernt har en dålig innebörd är tydligt. Att uttryckligen säga att man vill leva modernt uppfattas som en felsteg och de väljer därför att leva 'modernt på antikvariskt vis'. Därför används oftast synonymer till begreppet modernt. 'Funktionellt' och 'praktiskt' används i större utsträckning än modernt.

I reportagen anses det viktigt att inte påvisa att ägarna lever ett modern liv i ett modernt hus. Därför framhålls oftast det gamla mycket noga "Köket är nytt och platsbyggt, även golvet är nyinlagt med är av breda brädor. Fönstrena i matsalen är nytillverkade, samt alla listerna. Mycket är nytt i huset men ska se gammalt ut." (Swartling, Snitt 2011:25) och "När nya fönster skulle tillverkas fick det gamla vara förebild och gammalt fönsterglas hittade ägaren på Gysinge" (Von Platen, Håkansson, 2004:46). Det är svårt att hålla reda på vad som är nytt, gammalt modernt eller original. Samma sak gäller när köket verbaliseras. Köket är alltid modernt, eller nytt i gammal stil. Det är sällan eller aldrig som

köket omnämns som gammalt. ”praktiskt kök i äldre stil”(Swartling, Stenson, 2010:16), betyder indirekt även att köket är modernt.

3.4.5 Exteriör representation

Den exteriöra representationen av byggnaden verbaliseras utifrån två beskrivande former. Den ena är en mycket konkret fasadbeskrivning där byggnadsmaterialet står i fokus. Den andra beskrivande formen är byggnadens plan och hur huset är orienterat i förhållande till landskapet. Verbaliseringarna åsyftar alltid till att ge läsaren en visualiserande bild över byggnaden och omgivningen.

Den första, mer materialbetonade beskrivningen av fasaden görs oftast utifrån byggnadens uppställning med våningsplan, material, byggnadsdetaljer samt kulör och färgval. Beskrivningarna är mer detaljerade och innehåller mer information än endast ett redogörande för material.

”Huset är timrat med handhyvlat falurödfärgad panel {...} Fönstrena är målade i pärlgrå linoljefärg {...} Taket är omlagt med nytt enkupigt tegel.” (Von Platen, Håkansson, 2004:46) eller {...} ytterpanelen är av ramsågade kilformade brädor från utvalda stockar. Ytterdörrarna är spegeldörrar, special beställda enligt gammalt snitt. (Ryden Tham, 2005:75).

Andra begrepp som används för beskrivandet av byggnadens exteriör är, ’putsat stenhus’, ’parstuga’ och ’närkestuga’. Denna typ av begrepp är direkt relaterade till fasadens material och har på förhand ett givet utseende. Därför innefattas denna typ av verbaliseringar sällan mer detaljer som exemplet ovan. Fönster och taktäckningsmaterial är de exteriöra detaljerna som nästan alltid finns omnämnda i reportagen. Först och främst om det skett en förändring eller om de anses vara speciella och skilja sig från det ”vanliga”, men även om de är original eller ursprungliga. Förändringar som skett med byggnader berättar något om hur byggnadens exteriör ser ut. ’En balkong i söder byggdes till’ eller ’alla fönster byttes till större’. Beskrivande begrepp så som ’förlängde’, ’byggt i två omgångar’ eller ’tillbyggnaden har rivits’ ger en visuell bild av hur bygganden har sett ut och ser ut i dag.

Den andra beskrivande formen, planbeskrivningar, placerar byggnaden i en vidare kontext och ett större sammanhang. Läsaren får en översiktlig och visualiserande bild för hur huset är orienterat till övrig bebyggelse samt vilka andra byggnader som inkluderas i gården. ”På båda sidorna om huset ligger en liten torparstuga som tidigare används som brygghus och drängstuga samt ett litet uthus med jordkällare.” (Von Platen, Almers, 2003:20) I nästan alla reportagen finns den här typen av beskrivningar, där både mangårdsbyggnadens placering verbaliseras samt vilka byggnader som hör till gården och deras funktion. Även vad som tidigare funnits på platsen redogörs närmare om det anses vara av intresse. ”Till huset hörde tidigare en lada, smedja och ytterligare ett stort hus som finns mellan de två som finns kvar idag.” (Malmström, Bergström Tufvesson, 2006:23). Byggnadens placering i landskapet är också en typ av planbeskrivning som oftast finns beskrivet i början av reportagen, ”{...} ligger högt och fritt vid mälaren” (Ryden Tham, 2005:75) eller hur byggnaden ”{...} ligger i ett försiktigt samspel med naturen, intill skogsbrynet lite upphöjt”. (Swartling Foto: Snitt 2011:21). Dessa visualiserande bilder ger läsaren en inblick i hur det ser ut på platsen och runt omkring huset.

Bilder används flitigt för att presentera byggnadens exteriör. I de reportagen där intentionen endast är att belysa byggnadens renovering presenteras byggnaden med före och efter bilder. Här presenteras bilder på byggnadens exteriör och interiör både före under och efter renoveringsarbetet. Det är som läsare lätt att följa med i texten och se vad som anses vara ett ruckel vid start och ett vackert hem idag. Två av reportagen är från vintern där byggnaden även representeras med bilder från vintern. I ett reportage representeras byggnaden genom en gammal bild. På bilden går en kvinna framför byggnaden och matar höns. I ett reportage presenteras en tidigare utförd uppmätning på byggnaden. Det är inte alltid alla byggnader som omnämns i reportagen synliggörs på bilder. Oftast är det endast en byggnad som presenteras, den som värderas som mest intressant.

3.4.6 Interiör representation – Kök och plan

Även den interiöra beskrivningen av byggnaden utgår till stor del från den renovering som genomförts. De delar i huset som inte är renoverade är inte heller representerade. Därför är det störst fokus på köket och salen/vardagsrummet i reportagen. Möbler och inredningsstil verbaliseras sällan. När möblerna omnämns är det för dess ovanliga typ, stil eller dess höga ålder. Interiöra detaljer som nästan alltid omnämns är tak, golv och spisar/kaminer.

De interiöra beskrivningarna redogörs med hjälp av före- och eftervisualiseringar, hur byggnadens såg ut när ägarna köpte huset och hur det ser ut i dag. I samband med denna typ av beskrivningar finns även bilder på hur rummen såg ut före och efter renoveringen.

”Det såg hemskt ut där inne. Bråte på golvet, tapeterna hängde, huset hade stått obebott och öppet i flera år{...} Ett nytt bjälkgolvlag har gjorts och singel och lecakulor har lagts till. Nu kommer ett nytt kilformat fint skurgolv på plats.” (Von Palten Almers, 2003:20).

Beskrivningarna av köket belyser främst hur det gamla kunnat förenas med det nya. Hur gamla vedspisar har infogats i nyare kök eller hur gamla bakugnar har murats igen men ändå finns bevarade efter som kåpan har sparats. Även kökets interiör beskrivs tydlig genom före och efter beskrivningar.

”Köket var intakt från 50-talet, {...} låg bänkhöjd och skjutbara skåpluckor {...} en gammal vedspis från 30-talet {...} Köket revs ut för att skapa ett praktiskt kök i äldre stil {...} taket i köket är målat med limfärg {...} korkmattan på golvet revs bort {...} I det ombonade köket har de murat upp en ny spis där de har infogat den gamla vedspisen” (Swartling Stenson, 2010:16).

Planlösningen beskrivs som den har förändrats eller bevarats. Dessa framställningar är korta. ’Planen har ändrats när kök och vardagsrum slogs ihop’, ’två plan’, ’orörd planlösning’ eller ”Husets planlösning gjordes om för att skapa de rätt utrymmena” (Swartling Stenson, 2010:16).

Bilderna som presenterar interiören i byggnaderna framställer vackra miljöer med avskalad möblering. Det är främst kök, vardagsrum och sal som presenteras med stora bilder. Minde bilder finns oftast på trappor, hall, golv och sovrum.

3.4.7 Renovering

Hemma-hos-reportagen i *Gård och Torp* är alla belysta utifrån den renovering som genomförts i huset, både exteriört och Interiört. Ägarnas brinnande intresse och renoveringsprinciper färgar reportagen där värderande åsikter oftast framställs som normer. 'Enkuptigt taktegel', 'gammalt fönsterglas' och 'linoljefärg' är de begrepp som finns verbaliserade i samband med renoveringsåtgärder. Dessa åtgärder framställs oftast som normer för en lyckad renovering och återskapande av ett originalutseende, oavsett byggnadstyp.

I texterna beskrivs hur, varför och vad som har renoverats. Hur det har gått till med renoveringen verbaliseras både utifrån hur lång tid det har tagit till hur ägarna har gått till väga. Tekniker och materialval finns oftast närmare beskrivna.

"När vi murar igen sprickor vill vi uppnå samma struktur som på den målade väggen. Därför blandar vi finkornig flygsand och kalk. Färgpigmentet blandas direkt i bruket. Resultatet blir att lagningarna smälter in i det gamla samtidigt som man ser vart de finns {...}"
(Malmström, Bergström Tufvesson, 2006:20).

Hur, kan även verbaliseras utifrån ägarnas renoveringsprinciper för hur de har gått tillväga vid en renovering exempelvis 'varsamt', 'medvetet' eller 'med stor känsla'. Begreppet varför används i verbaliseringen kring renovering för att beskriva varför ägarna gjorde vissa val och varför ägarna valde vissa material och tillvägagångssätt. Exempelvis för 'att inte ändra byggnadens karaktär' eller 'bevara känslan av gammalt förfall'. Vad som har renoverats är oftast uppstylat, "Rötskadat timmer och takstolar fick bytas, murstock och lerklinande väggar fick tas ner. All panel togs ner och rötskadorna lagades. Undertaket lagades isolerades och läktades om." (Von Platen Almers, 2003:22). Oftast är det fönster och golv som finns närmare beskrivet med både hur och varför. Exakt vad ägarna har gjort om de har bytt fönsterglas till kulturglas, om bågarna är målade i originalfärg eller om de lagt in nytt kilformat trägolv som de senare även såpabehandlats, verbaliseras i reportagen.

Reportagen är oftast uppbyggda efter olika inriktningar, exempelvis fönsterrenovering, fasadrenovering eller återskapande av väggmålari. I texten görs då närmare beskrivningar av hur dekorationsmålari kan återskapas och oftast finns det i samband med reportagen en artikel om hur du själv kan byta fönster eller göra schablonmålningar på väggen.

Det är endast begreppet renovering som används för beskrivandet av den omvandling som skett med byggnaden. Att någonting har restaurerats, rekonstruerats eller rustats förekommer aldrig. Renovering används även för att beskriva omfattningen av husets renoveringsbehov. Detta förstärks oftast med före- och efterbilder. Där läsaren tydligt ser vad renoveringen innebar och hur resultatet blev.

"Gården var då i stort renoveringsbehov och hade stått övergiven i 30 år. Det mindre huset var en ruin, taket och en hel gavel saknades. Det stora, äldsta huset hade läckande tak, alla fönster var krossade och får gick och betade i bottenvåningen." (Malmström, Bergström Tufvesson, 2006:20).

4. RESULTAT

Syftet med denna undersökning har varit att undersöka hur gamla hus representeras i svenska tidskrifter med *Sköna Hem* och *Gård och Torp* som två exempel. Detta har genomförts och resultatet visar att det endast är vissa delar av byggnaden som blir belyst. Här ska frågorna 1, 2 och 3 besvaras. Fråga 1 och 2 kommer att besvaras utifrån de analyserade nodalpunkterna, fråga 3 kommer att besvaras inledningsvis.

Medias bilder och representationer av äldre bebyggelse och kulturarv är en mycket inflytelserik kontext i relation till professionsutövandet. Trots dess betydande inverkan på samhället är medias roll i kulturarvskursen väldigt lite uppmärksam. När blev det egentligen intressant med gamla hus, när blev gamla hus, gammalt och charmigt? Tidigare nämnda organisationstidskriften *Vår Bostad* var en av de största tidskrifterna i Sverige under mitten av 1900-talet. Tidskriften gavs ut till alla HSB medlemmar med start under andra delen av 1924. Tidskriften uppmärksammade moderna lägenheter och nya funktioner i nya lägenheter. Aldrig beskrevs eller uppmärksammades gamla lägenheter eller byggnader. (Åker, 1998).

År 1975 är det europeiska byggnadsvårdsåret, ett avstamp för den kommande omvärderingsprocessen och "stadsrenässansen". Samtida med detta bildas även Sveriges första stora byggnadsvårdsförening, Svenska byggnadsvårdsföreningen, som en motreaktion mot de häftiga rivningarna under 1960- och 1970-talen. Äldre bebyggelse har därmed införlivats som ett värde, värt att bevara. 1979 startar ett nytt utbildningsprogram på Göteborgs Universitet, Bebyggelseantikvariska programmet. I samband med dessa avgörande händelser under 1970-talet förändras även synen på gamla hus, äldre byggnaderna blir intressanta och tillskrivs värden utifrån dess ålder. Kring 1980-talet börjar även fastighetsmarknaden uppmärksamma gamla hus och dess ålder anses vara ett egenvärde värt att betala för (Holmberg, 1997). 1979 lanseras *Sköna Hem* som blandar exklusiv inredning och antikviteter, *Sköna Hem* är banbrytande i sitt sätt att presentera och uppmärksamma äldre bebyggelse som en kvalitet. Texter och reportage som resonerar och beskriver gamla byggnaders värde har tidigare inte uppmärksammats i tryckta medier.

Den uppåtgående värderingen av gamla hus når åter en topp under 2000-talet. 2006 börjar gamla hus även uppmärksammas i tv. "Se om ditt hus" är en serie bestående av 8 avsnitt. Programmet var för den som ville ha vägledning och rådgivning inför kommande renoveringar av sitt gamla hus. (www.ur.se/seomditthus). Ungefär samtidigt med kulturmiljövårdens intåg i den svenska tv medierna lanseras *Gård och Torp* som en fristående tidning - för dig som rustar, inreder och vårdar gamla hus. Intresset för gamla hus och bevarandet av dessa har skapat ytterligare en marknad. Detta innebär att medier har haft och fortfarande har en betydande roll som representanter och förmedlare av värderingen kring gamla hus. Dessa reportage tillkom under en avgörande epok för det antikvariska yrket och står på så vis i nära relation till det antikvariska professionsutövandet.

Resultatet som framkommit ur undersökningen visar även tydliga tendenser på att det är motiven bakom texterna och den sociala utgångspunkten för tidskrifternas värderingar som skapar representationer av verkligheten. Detta står i likhet med den förklaring som Fairclough beskriver begreppet representation med i boken *Media discourse*, (1995). Även inom diskursteorin menar man att det är med hjälp av språket som representationer av verkligheten skapas och att verkligheten i sig inte existerar utan en diskurs - representationer skapar spegelbilder av verkligheten som vi sedan förstår som den verkliga bilden. (Winther Jörgensen, Phillips 1999:15) Denna representation blir vidare ett fönster mot verkligheten och en normskapande sanning. Mitt resultat visar på så vis att det som presenteras i de två undersökande tidskrifterna är normskapande i sin representation. I denna undersökning visar resultatet att tidskrifternas representation av gamla hus görs utifrån valda syften för att förmedla en vald kunskap och ett förbestämt sätt att studera och förstå äldre bebyggelse

Ett annat resultat är att *Sköna Hem* och *Gård och Torp* under sina verksamhetsår främst representerat vårt svenska byggnadsbestånd utifrån ägarnas sociala position, renoveringsåtgärder och byggnadens interiör. Detta bidrar till att det endast är en viss typ av bebyggelse som passar in i mallarna och synliggörs i en diskurs. Båda tidskrifterna preciserar gamla hus som den bebyggelse som är uppförd innan sekelskiftet 1900. Därför är uppsatsens undersökande material oförenligt med uppsatsens syfte, som är att undersöka hur gamla hus, som jag ansett vara bebyggelse innan 1970, presenteras i hemma-hos-reportage. Resultatet kommer fortfarande analyseras efter mitt syfte där gamla hus representerar bebyggelse innan 1970 och tidskrifternas pression av gamla hus presenteras som ett resultat.

Utifrån det insamlade materialets närmare 40 reportage och genom undersökningens diskursiva metod representeras Sveriges äldre byggnadsbestånd i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp* utifrån följande nodalpunkter; Färg och kulör, stil, modernt/gammalt, exteriör, interiör, ägarna, renovering och historia.

Båda tidningarnas reportage är i stort sett uppordnade efter samma nodalpunkter och skiljer sig därför inte i åt i en vidare diskurs (se fig. 1.). Eftersom tidskrifterna ordnar texterna efter samma nodalpunkter resulterar det i att den äldre bebyggelsen i tidskrifterna presenteras efter samma mönster och därmed, trots tidskrifternas olika inriktning, blir gamla hus belysta utifrån samma perspektiv. Däremot skiljer sig de båda tidskrifterna åt i en snävare kulturarvsdiskurs där nodalpunkterna granskas närmare. En rad olika resultat har uppmärksamats och skall här preciseras. I matrisen nedan visualiseras uppsatsens resultat efter de två tidningarna och den fasindelning som undersökningen är uppställd efter. Resultatet kommer vidare att diskuteras under diskussionskapitlet.

	Färg och kulör	Stil	Modernt/Gammalt	Exteriör	Interiör	Ägarna	Renovering	Historia
Sköna Hem								
1979 - 1992	X	X	X	X	X	X		X
1992 - 1997				X	X		X	
1997 - 2011			X		X	X	X	X
Gård och Torp								
2003 - 2011	X		X	X	X	X	X	X

Fig. 1. Matris över uppmärksamade nodalpunkter i hemma-hos-reportage.

4.1 Färg- och kulörbeskrivningar

Färg- och kulörbeskrivningar representeras under *Sköna Hems* första fas, 1979-1992 och i *Gård och Torp* åren mellan 2003-2011. Anmärkningsvärt är att färger eller kulörer aldrig eller väldigt sällan verbaliseras i lägenhetsreportage.

En tydlig distinktion mellan de båda tidningarna är hur de skiljer sig i presentationen av färg och kulör. *Sköna Hem* presenterar kulörer men aldrig färgtyp och i *Gård och Torp* verbaliseras färgtyp men mycket sällan kulör. I *Gård och Torp* används även kulörbeskrivningar för att belysa ägarnas intention med renoveringen när det tydligt framgår vilken färgtyp de använt sig av (se fig. 2.). Det är alltid färgtyper som ur en antikvariskt åsikt är korrekta så som *limfärg*, *linoljefärg* och *slamfärg*. Oorganiska färgtyper så som *plastfärg* används aldrig i någon av de undersökande tidskrifterna.

Kulörbeskrivningar för byggnadens exteriör förekommer dock även i texterna under de åren som matrisen inte redogör för i form av kryss, men inte i samma utsträckning. Kulören redogörs dock aldrig som en kulör utan snarare som ett material eller en färgtyp exempelvis *svart trätjära* eller *falurödfärg*. I samband med denna typ av verbalisering används alltid begrepp som indikerar och lyfter fram dess unika värde och karakteristiska utseende.

Fig. 2. "...} pärlsponten och köksinredningen är målad i ljus linoljefärg{...} Köksinredningens profil är kopierad efter en lucka från husets skaffereri och kaklet är köpt på Nacka byggnadsvård."

4.2 Stil

Stil som beskrivandeform förekommer endast i *Sköna Hem* åren mellan 1979-1991. Då redovisas två former av stilbeskrivningar, en konst- och arkitektonisk samt en etnologisk. Dessa används främst för att beskriva byggnads- och inredningsstil. För beskrivandet av möbler används aldrig den etnologiska beskrivande formen. Ibland kan även byggnadens eller rummets känsla och uttryck förmedlas genom stilbegrepp ex. *gustaviansk*, *jämtländskt*, *rokoko* eller *bondskt*.

4.3 Modernt/Gammalt

Begreppen modernt och gammalt används under alla faser utom perioden mellan 1992-1996. Begreppen används för att påvisa då och nu. Då är alltid beskrivet som gammalt och nu som modernt eller nytt. Begreppen används även för att framhålla en förändring som skett i byggnaden där gammalt blivit modernt. Då *det gamla* alltid är det negativa och *det moderna* positivt.

Byggnader beskrivs konsekvent i alla reportage som gamla om de är byggda innan sekelskiftet 1900. Om byggnaden är uppförd efter sekelskiftet 1900, beskrivs inte heller interiören eller interiöra detaljer som gamla. Vid ett tillfälle används begreppet omodernt i stället för gammalt för att verbalisera standarden på ett 1970-tals hus. Användningen av begreppet gammalt är inte principfast i reportagen. Gammalt kan både antyda på något dåligt så som *det gamla köket* eller de *ålderdomliga golven* samtidigt som *det gamla huset* eller de *gamla trägolven* har en positiv betydelse. Begreppet gammalt kan även implicera på en stil, *gammal stil* eller *historiska möbler*. Vilken ålder gammalt har beskrivs sällan.

I *Gård och Torp* används begreppet gammal för att åldersbestämma byggnader. Det är ett *äldre hus* eller ett *gammalt hus*. Detta betyder att huset är byggt innan sekelskiftet 1900, men sällan verbaliseras exakt byggnadsår. Begreppet ålderdomligt betyder att det ser gammalt ut men behöver i praktiken inte konsekvent vara av en hög ålder, användningen av begreppet ålderdomlig anspelar alltid på något positivt i form av ett estetiskt utseende.

Begreppet modern används alltid för att beskriva något positivt i bostaden. Först och främst är det köken som verbaliseras som *moderna* eller *anpassade efter tidens krav*. Modernt används aldrig för att beskriva byggnadsdetaljer så som fönster eller dörrar även om de är nyinsatta. Oftast är intentionen att bevara det *gamla uttrycket* samtidigt som byggnaden anpassas efter en *modern familj*.

I *Gård och Torp* används sällan begreppet modernt, oftast beskrivs förändringen som skett i bostaden som implicit betyder att byggnaden moderniserats. Till skillnad från *Sköna Hem* är reportagen i *Gård och Torp* mycket aktsamma med att framhäva att familjen är modern eller vill bo i ett modernt hus. Det är snarare tvärt om och familjer framhäver att de inte vill leva efter modern standard (se fig.3.). Renoveringarna har alltid skett efter gamla prototyper och intentionen för renoveringarna är alltid att det ska uppvisa ett gammalt utseende trots att det i praktiken är modernt och nytt.

Fig. 3. "Med stor ömhet och känsla för gamla värden har denna gård med anor från tidigt 1600-tal förvandlats till ett modernt hem"

4.4 Exteriör

Tidningarna beskriver exteriören utifrån två beskrivandeformer. En där fasaden verbaliseras utifrån materialbeskrivningar och ibland även kulör och färg och en planbeskrivning som synliggör hur byggnaden är orienterad i landskapet och hur gårdsstrukturen ser ut. Det är dock framförallt i den exteriöra beskrivningen av byggnaden som de två tidskrifterna skiljer sig åt. Trots att de väljer att presentera byggnaderna efter samma beskrivandeformer.

I *Gård och Torp* finns exteriören alltid representerad utifrån den renovering som skett. På så vis verbaliseras främst material och åtgärder som genomförts. Fönster och fasadmateriäl är i fokus. De exteriöra beskrivningarna i *Sköna Hem* är aldrig lika ingående och långa som de interiöra beskrivningarna och är mycket varierande i vad textförfattaren väljer att presentera.

Exteriören blir allt mindre presenterad i *Sköna Hem* efterhand som tiden går. I de första numrena presenteras fasadmateriäl och byggnadstyp så som *korsvirke*, *tegelfasad* eller *skiftesverk*. Men i de senare numren minskar successivt de konkretare fasadbeskrivningarna. Exteriören verbaliseras snarare med visualiserande upplevelse begrepp så som *stolt resning* och *mäktig*. Anmärkningsvärt är att i *Sköna Hem* åren mellan 1997-2011 beskrivs nästan inte exteriören alls, varken genom bilder eller i text. I vissa undantag kan kulör eller byggnadsmateriäl finnas verbaliserat i bildtext med en tillhörande exteriör bild där byggnaden skymtas i bakgrunden oftast inbäddad i grönska. Tidningens val att inte representera byggnadens exteriör skapar i förlängningen en ofullständig representation av byggnaden.

Till skillnad från *Gård och Torp* vars reportage nästan helt är uppbyggda efter exteriöra bilder före och efter en renovering är det i *Sköna Hem* väldigt få bilder som representerar byggnadens fasad. Det är oftast en enda illustration, tagen en bit bort med grindstolpar, en äng eller en större trädgård eller grusgång i förgrunden (se fig. 4.). Det är endast en sida av byggnaden som blir belyst, oftast entréfasaden. Om det finns ytterligare en fasadbild är det vanligen på en kortsida eller på en utbyggnad så som veranda eller burspråk. Bilderna i *Sköna Hem* är alltid tagna på sommarhalvåret. I *Gård Och Torp* är det två bilder på byggnader från vinterhalvåret. I reportagen från lägenheter (*Gård och Torp* gör aldrig lägenhetsreportage) förekommer aldrig exteriöra bilder eller exteriöra beskrivningar.

Fig. 4.
"Västerbottensgården, byggd 1844, var mycket förfallen när Annika och Peter tog över".

4.5 Interiör

Interiören presenteras utifrån reporterns och ägarnas värderande åsikter. Detta bidrar till att en homogen bild av byggnaders interiör presenteras, trots att undersökningen sträcker sig över ett flertal decennier ser de interiöra beskrivningarna nästan likadana ut. Konsekvent i alla reportagen är att interiören presenteras utifrån den renovering som skett. I *Sköna Hem* innan 1997 presenteras dock interiören utifrån inredningen och möblerna i byggnaden. Interiören beskrivs aldrig med negationer som *sliten*, *trasig* eller i *dåligt skick*. En gång används begreppet *slitna trappor* i *Sköna Hem* med då i positiv bemärkelse eftersom det var i ett *K-märkt hus* (vad i byggnaden som är skyddat i plan framkommer inte). Interiören blir främst belyst genom bilder och bild text.

Köket är det rum som nästan alltid presenteras. Köket beskrivs som en viktig plats och har i alla reportagen genomgått en renovering, alltid till de bättre. Köket är det rum som oftast får företräda hela byggnadens förändring. De visuella beskrivningarna av köket sammanfattar hela byggnadens interiöra förvandling och dess nuvarande karaktär och utseende. Beskrivningarna görs utifrån före och efter verbaliseringar, *70-tals köket revs ut och ersattes med stilrent vitt* eller *det trånga 1940-tals köket har ersatts*. Ett gammalt eller bevarat kök representeras aldrig och värderas därför inte som en kvalitet. Köken beskrivs som *ljusa och rymliga, nytt men i gammal stil* och *lantligt och rustikt*. Köket representeras alltså endast om det är nytt, samtidigt som beskrivningarnas föresats är att verbalisera kökets som gammalt. Det gamla i form av stil är det eftersträvarvärda men inte som en realitet. I *Gård och Torp* uppmärksammas köket främst efter hur det tidigare gamla har kunnat förenas med nya moderniteter för att skapa ett funktionellt kök.

Fig. 5. "Husets hjärta, den ursprungliga skorstensstocken, är murad av gråsten och vitkalkad oräkneliga gånger. Av nostalgiska själ har den gamla järnspisen bevarats. Numera används öppningen som "vinkällare". Så här års plockas kvistar in från trädgården och utgör blickfång framför ny murat valv."

Övriga rum som presenteras är vardagsrum, matsal och sovrum, dessa verbaliseras alltid efter hur de är inredda. Sällan eller aldrig omnämns andra rum så som källare eller vind. Även bilderna i reportagen speglar dessa uppmärksammade rum. I ett reportage i *Gård och Torp* beskrivs badrummet närmare eftersom det renoverats med reversibla material.

Interiöra detaljer i byggnaden finns beskrivna för att de är *original*, *autentiska* eller *karaktäristiska för huset*. Det är alltså gamla och bevarade detaljer som uppmärksammas, trots att det aldrig implicit beskrivs som gamla (se fig. 5.). Det är sällan eller aldrig som nya eller senare tillkomna detaljer finns verbaliserad. I övrigt är det detaljer som på något

sätt utmärker sig genom deras *speciella karaktär, höga ålder* eller *arkitektoniska värde*. Det är i stort sett samma interiöra detaljer som omnämns i alla reportagen, *kakelugnar, vedspisar* och *bakugnar, trappor, spröjsade fönster* och *golvtyper*. Golven presenterar inte enbart efter material så som *marmor, parkett* och *kalkstengolv* utan beskrivs även i vissa fall med innehållsrika beskrivningar. Dock redovisas inte källor till påståendena. ”Det polska ek-golvet i breda plankor med norsk handsmidd spik{...}” (Reuterswärd, Eriksson, 1985:23).

Näst efter inredningen och möblerna i byggnaden presenteras en planbeskrivning över byggnaden. Under *Sköna Hems* första verksamma år verbaliseras planerna som visuella rundvandringar. Efter 1997 görs planbeskrivningarna mer rum för rum där fokus är på de rum som genomgått en större förändring. Men de visualiserande beskrivningarna finns fortfarande kvar till viss del.

Rummen beskrivs som *ljusa och rymliga* med *sommarkänsla året om, ursprungliga, fräscha, rymliga, personliga* och *rejäla*. Begrepp som egentligen inte betyder någonting utan snarare förmedlar en känsla. Beskrivande begrepp som används för att läsaren ska få en bild över byggnaden är *välplanerade ytor, återskapad rumsindelning* eller *rummens indelning är intakt*. Reportagens intention är alltid att påvisa en interiör förändring samtidigt som ett bevarande av det gamla är normen. ”Precis som förut, bara ännu vitare, ännu luftigare och ännu mer välplanerat.” (Dehong Hed, 2004:108).

I *Gård och Torp* är det inte inredningen som i förstahand blir belyst. Det som beskrivs av interiören är främst resultatet av olika typer av renoveringsåtgärder samt karakteristiska detaljer som på olika sätt förhöjer byggnadens värde. Tidskriften verbaliserar interiören om den genomgått en renovering. Därför är det väldigt sällan som byggnadens alla rum finns representerade. Detta gäller även för planbeskrivningarna, om en större förändring skett verbaliseras den nya planens disposition i byggnaden, men utifrån väldigt korta beskrivningar. Rummens utseende beskrivs utifrån en visualisering över tid där fokus ligger på den förändringen som skett och hur ägarna har gått tillväga.

4.6 Ägarna

Under studiens undersökande år framställs ägarnas relation till byggnaden ungefär på samma sätt från 1979 till 2011. Personerna i reportagen beskrivs efter yrke, karriär och fritidsintressen samt för deras alltid så genuina intresse för renovering (se fig. 6). Att ägarna är representerade i så hög grad är förvånanden. Oftast är ägarna mer uppmärksammade än byggnadens exteriör. Det är främst kvinnan i hemmet som framställs. Det är endast mellan åren 1992-1996 som ägarna inte omnämns i lika stor utsträckning. Genom ägarnas sociala positioner och deras drömmar om det perfekta boendet presenteras byggnaden utifrån en narrativ berättelse där ägarna framställs som undsättare med ett genuint intresse för renovering.

Den narrativa berättelsen får ytterligare påslag när verbaliseringen för hur ägarna hittade huset, som näst intill var en ruin, och hur de sedan skapade ett drömboende beskrivs som en utopi som kan hända alla. Personer i reportagen är högutbildade med inredning och renovering som största intresse. Ägarnas sociala position i samhället får stor betydelse och färgar hela reportaget och byggnaden. Ett felsteg eller misslyckande verbaliseras aldrig.

Skillnader mot *Sköna Hem* som blir synliga i *Gård och Torp* är att det snarare är personerna i ägarnas omgivning som omnämns. Antikvarier, arkitekter, målare och kända släktingar lyfts fram för att uttala sig om vissa åtgärder eller redogöra för sina personliga renoveringsprinciper. "Ägarna tog kontakt med kunnig man på Gotland (Stefan Haase) som kan allt om gamla hus." (Malmström, Bergström & Tufvesson, 2006: 20). Det är inte lika konsekvent att ägarna status i samhället presenteras i likhet med *Sköna Hem* utan snarare deras intention och medvetenhet kring en felfri renovering. Det finns dock aldrig bilder på när ägarna renoverar, målar eller rustar huset. Men i nästan alla reportagen presenteras ägarna på bilder.

Fig. 6. "{...}" har ett arkitektpar renoverat med varsam hand. Men här finns också medvetna spår av vår egen tid."

4.7 Renovering

Alla reportage efter 1992 är uppbyggda och verbaliserade efter den renovering som genomförts i byggnaden. Byggnaden presenteras i tidningarna eftersom en större synlig renovering genomförts, en renovering som alltid lett till det bättre. Det betyder att byggnaden nästan alltid beskrivs med före och efter begrepp. I *Gård och Torp* förekommer även i vissa fall före och efter bilder på byggnaden (se fig. 7 och 8). I *Sköna Hem* verbaliseras det mycket sällan hur renoveringen konkret har gått till. Inga tips om hur du bäst går till väga eller vilka material du ska använda finns beskrivet. Det som verbaliseras kring renovering är förändringen som skett och ägarnas intention. Beslut kring material eller färgval presenteras aldrig. Detta skiljer sig mot hur *Gård och Torp* verbaliserar renoveringen. De framhåller snarare en mall för hur du själv kan göra och värderande renoveringsprinciper lyfts fram. Renoveringen blir alltid belyst utifrån värderande åsikter som framställs som normer.

I anknytning till reportagen i *Gård och Torp* brukar det på följande sidor även presenteras hur du själv kan göra. Närmare beskrivningar om hur du går till väga vid exempelvis dekorationsmåleri och hur du gör mallar framförs. Även varför en renovering genomförts skiljer sig åt i tidskrifterna. I *Sköna Hem* är det nästan alltid för att skapa ett *modernt*

boende, "Dagens variation av huset anses vara strået vassare än det som arkitekten ritade 1958{...} huset är nu anpassat efter nutida livsmönster" (Debong, Hed, 2004:208). I *Gård och Torp* är det snarare bevarandet av det gamla som lyfts fram och drömmen om att renovera ett gammalt hus.

Renoveringarna i byggnaderna har alltid gjorts med varsam hand. Oftast refererar reportagen till, *varsamt*, *genuint* och *bevarat* som i praktiken är antikvariska preferenser och förhållningssätt för att beskriva hur renovering gått till eller vilken intention som ägarna hade. I reportagen får dessa begrepp nya innebörder och normskapande ideal i en diskurs där dåtid och historia är modernt.

Det är endast begreppet renovering eller omgörning som används. Andra begrepp så som restaurering eller konservering har inte uppmärksammats i det undersökande materialet.

Fig. 7 och 8 "En vildvuxen torpträdgård motsvarar drömmen om livet på landet på många sätt {...} den första delen av rustningen är så gott som färdig – det exteriöra arbetet."

4.8 Historia

Byggnadens historia framkommer endas genom sporadiska inslag i texterna. Kända arkitekter presenteras i högre grad i *Sköna Hem* mellan 1979-1992 än andra år. Kanske för att det främst är större gårdar och herrgårdar som presenteras. I hela det undersökta materialet är det avsevärt sällan som arkitekten bakom byggnaden presenteras med namn. I *Gård och Torp* verbaliseras i vissa fall en tillkomst historia bakom byggnaden. Dessa presenteras oftast som spännande narrativer och beskrivs för att väcka ett intresse hos läsaren. Även tidigare ägare till byggnaden presenteras i reportagen, främst om det är kända personer som bott i huset och utgör således ett värde för byggnaden. I ett av reportagen i *Gård och Torp* finns ett äldre fotografi över byggnaden infällt i reportaget.

4.9 Ålder på representerad bebyggelse i tidskrifterna

Nedan presenteras resultatet för tidskrifternas representation av byggnadsepoker. Resultatet redogörs efter de fasindelningar som undersökningen är uppställd efter.

Ålder på representerad bebyggelse i Sköna Hem åren mellan 1979 - 1991

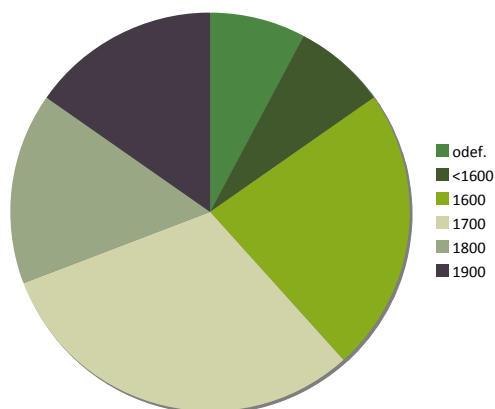

Fig.9.

I det första diagrammet redogörs bebyggelsen i *Sköna Hem* perioden 1979-1991. Det är främst bebyggelse från 1700-talet och 1600-talet som presenteras. Det är enbart under denna period i det undersökande material som 1600-talets bebyggelse finns representerad. Endast två byggnader i de undersökande reportagen är från 1900-talet. En byggnad är byggd tidigare än 1600-talet och i ett av reportagen finns inte byggnadsår presenterat. Under tidskriftens tidigaste år är det störst variation i presenterad bebyggelse. Detta är den enda fasen där samtliga århundraden finns representerade.

Ålder på representerad bebyggelse i Sköna Hem åren mellan 1992 - 1996

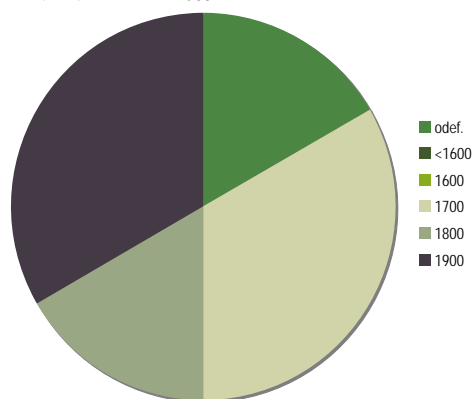

Fig.10.

Allt i Hemmet och den innan så lyxbetonade inriktningen hos tidskriften fick ge vika. 1600-tals bebyggelsen finns inte alls representerad och en större andel av byggnaderna representeras utan byggnadsår. 1700-tals bebyggelse är fortfarande till stor del representerad. Utifrån detta resultat går det även att utläsa vilken typ av byggnader som presenteras. Tidskriften lämnar i större omfattning herrgårds och gods miljöerna bakom sig och 1900-talets villor och 1700-talets gårdar får större plats.

Ålder på representerad bebyggelse i Sköna Hem åren mellan 1997-2011

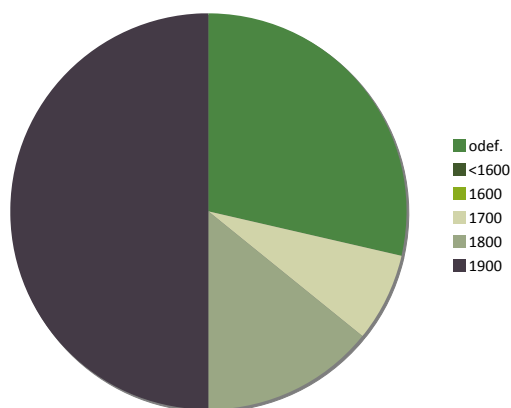

Fig.11.

I slutet av 1900-talet syns en stor ökning i representerad 1900-tals bebyggelse. Hälften av alla undersökta reportage handlar om bebyggelse från 1900-talet. Även byggnader från 1940- och 1970-talet finns företrädde. Anmärkningsvärt är att det är mer än en fjärdedel av byggnaderna som inte omnämns med exaktare ålder i reportagen. 1700-talets bebyggelse representeras allt mindre desto längre in på 1900-talet vi kommer. Ett enda reportage presenterar bebyggelse från 1700-talet. Under de undersökande faserna finns 1800-talets bebyggelse till lika stor del representerad under alla år i båda tidskrifterna.

Ålder på representerad bebyggelse i Gård och torp åren mellan 2003 - 2011

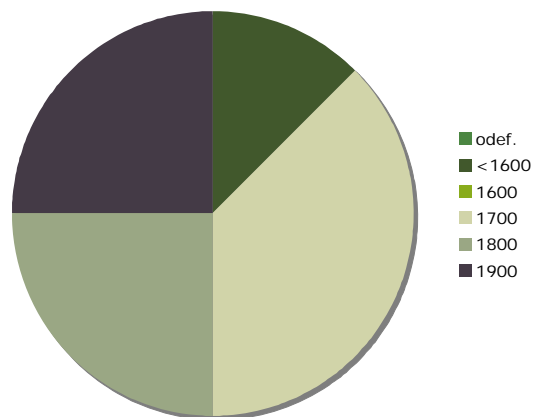

Fig. 12.

I Gård och Torp åren mellan 2003-2011 presenteras en stor variation av byggnadsepoker. En fjärdedel från 1800-talet och en fjärdedel från 1900-talet, en byggnad är äldre än 1600-talet. Störst representation är det av 1700-tals bebyggelse. Om detta resultat jämförs med Sköna Hems under den senaste fasen är det stora divergenser i representerad bebyggelse. Sköna Hem presenterar störst andel 1900-tals bebyggelse och *Gård och Torp* främst 1700-talets bebyggelse. I Alla *Gård och Torps* reportage presenteras byggnaders ålder, dock sällan med exakta byggnadsår.

5. DISKUSSION

Undersökningen ska nu diskuteras i relation till antikvariska förhållningssätt var igenom en vidare diskurs om det svenska kulturarvet kommer blir belyst. Jag har i min problemformulering tagit upp hur allmänheten till större del i dag ser på kommersiella tv program och läser tidningar om inredning och restaurering. Dessa mediaformer står alltså för en stor del av den kunskap kring gamla hus som når ut och förmedlas till allmänheten. Genom att synliggöra vad som verbaliseras kring våra gamla hus, även i en tidskrifter vars syfte inte är att lyfta fram byggnaden som helhet, kan en diskurs om vårt Svenska byggnadsbestånd av gamla hus utläsas.

I en vidare kontext kan denna uppsats ses som ett sammanfattande dokument av den bild av gamla hus som förmedlas till allmänheten. Detta innebär att studien kan diskuteras i en vidare diskurs gällande det svenska kulturarvet. På riksantikvarieämbetets hemsida definieras begreppet för vad som är ett kulturarv bland annat så här, "Vad som betraktas som kulturarv förändras med tiden och är ett uttryck för samhällets skiftande värderingar." (www.raa.se) Om nu media, enligt Webb (2009) står som representanter mot verkligheten, förmedlas således en verklighetstrogen bild för vad som är värdefull bebyggelse (gamla hus) till allmänheten. Å ena sidan innebär detta att tidningarnas representation av bebyggelse är en del av samhällets syn på vad som anses vara gamla hus och därmed implicit en del av vårt kulturarv. Å andra sidan, utifrån denna uppsats resultat innebär det att endast en utvald del av byggnader och byggnaden synliggörs och representerar "samhällets skiftande värderingar". Ett samhälle där endast en utvald del elitbostäder blir representanter för ett vidare bevarat kulturarvet och där exempelvis exteriörer inte anses vara av värde.

Om det är så att tidskrifterna förmedlar ett normskapande faktum och har en stor påverkan för allmänhetens värdering av gamla hus kan diskussionen kring vad som representeras uppmärksammas. Jag valde att undersöka två tidningar för att kunna jämföra och analysera deras olika sätt att presentera gamla hus på. Men resultatet visar att de är slående lika trots att de marknadsförs med väldigt olika inriktningar och att undersökningen sträcker sig över flera decennier. Reporterns motiv bakom reportagen är olika men trots det presenteras byggnaden utifrån samma nodalpunkter, alltså är texterna uppbyggd efter samma intresseområden även fast det verbaliseras olika. I Faircloughs representations teori menar han att det främst är de sociala utgångspunkter och motiven hos författarna som skapar representation. Genom denna teori blir tidskrifternas normskapande inverkan större än om vi skulle luta oss på Webbs teori där media är en direkt spegelbild av verkligheten. Om tidskrifterna bidrar till normskapande representationer speglas gamla hus snarare utifrån textförfattarens motiv och sociala utgångspunkter. Texterna omarbetas ett antal gånger och det är snarare textförfattarens värderingar som skapar en bild för hur gamla hus värderas är en direkt projicering av en verklighet.

Hur påverkar exkluderingar och inkluderingar den antikvariska yrkesprofessionen, vem skapar normer och vems normer skapas? Reportagen i tidningarna handlar till största

delen om den personliga sfären där hemmet innanför dörrarna sätts i första rummet. Samtidigt som den offentliga bilden av byggnaden, fasaderna exkluderas nästan helt. Detta betyder indirekt att byggnaders fasad inte är av lika stort värde som interiören. Men när man vandrar gatorna fram i Gamla stan i Stockholm eller i Haga i Göteborg är det endast fasaderna som blir synliga och som värderas som vackra och genuina av de spankulerande personerna. I lägenhetsreportagen omnämns aldrig byggnadens exteriör. Vilken utformning byggnaden har, hur fasaden ser ut eller byggnadens historia redogörs aldrig, vare sig i bilder eller i text.

Som läsare vet man aldrig vad kring byggnaden som exkluderas utan endast det som inkluderas. Ibland kan man som läsare undra varför inte vissa byggnadsdetaljer eller byggnadens historia omnämns men man vet aldrig vad det är som inte blir representerat. Det är en godtagbar bild av byggnaden som presenteras och därför ifrågasätts den inte. I denna typ av reportage som till största delen handlar om att synliggöra och uppmärksamma den privata delen av byggnaden, tas byggnadsdelar ur sitt sammanhang och sätts in i nya diskurser. När de gamla husens detaljer inte uppmärksammas i en bredare kontext är det svårt att förstå och läsa av byggnaden.

Sett ur en antikvarisk synvinkel, där hela byggnaden, dess omgivning och historia är en del av en större kulturarvsdiskussion och en byggnadshistoria når bilden som presenteras i medier ut med fel budskap och skapar på så sätt en skev bevarandenorm. Å ena sidan innebär detta normskapande i medier ett dilemma för en antikvaries arbete, då vi i många fall motsäger oss allmänhetens synsätt och värdering. Antikvariens åsikter hamnar således utan för det normskapande och allmänna synsättet för att se och värdera gamla hus. Att gamla hus endast innefattas av bebyggelse uppförda innan sekelskiftet 1900, betyder även att ett bevarande av 1900-talets bebyggelse försvåras när det inte anses ha ett lika stort värde. Eftersom gamla hus alltid presenteras som vackra och 1900-talets bebyggelse som indirekt inte vackra, är det svårare att motivera för ett bevarande. Inte i något av de undersökta reportagen verbaliseras ett bevarande av byggnader från exempelvis 1940- eller 1970-talet. Å andra sidan bidrar tidskrifterna till ett uppmärksammande av bebyggelse som i förlängningen bidrar till en ökad medvetenhet hos allmänheten och därmed även ökad insikt som motiverar ett bevarande.

När tidskriften *Gård och Torp* lanserades blev även ett nytt sätt att se på gamla hus synligt. De antikvariska preferenserna låg närmare i texten och att referera och ta hjälp av en antikvaries kunskaper ansågs som det enda rätta. Men när denna studies resultat visas är det inte alls ur ett heltäckande antikvariskt perspektiv som byggnaden framställs. Möjligtvis synliggörs andra sätt att renovera och att bevara samt att det gamla har ett värde i sig, men fortfarande är det endast en viss typ av bebyggelse och vissa av dess delar som representeras.

Skulle det i framtiden vara möjligt att lansera en tidskrift eller tidning som helt utgår efter en antikvaries syn på kulturarvet och gamla hus? Är det en omöjlig utopi att förmedla bebyggelsens alla värden utan värderande åsikter, där varje byggnad är unik efter sin personliga historia och karaktär? Flera försök har gjorts där antikvarier agerat experter i tv och tidningar, men det sker alltid ur ett renoveringssyfte.

Denna forskning har bidragit med att åskådliggöra på vilket sätt gamla hus representeras i media. Genom att uppmärksamma det som i text och bild förmedlas genom tryckta

medier kan jag som kommande antikvarie få en vidare förståelse för hur allmänheten ser på och värderar gamla hus.

Undersökningen har utgått från ca 40 reportage i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp* mellan åren 1979-2011. Eftersom ett hemma-hos-reportage nästan alltid är uppbyggt efter samma grunder och belyser ungefär samma områden av byggnaden blir resultatet av diskursen utan större omväxling. Det är svårt att utläsa större förändringar över tid samt att se tydliga distinktioner mellan de båda tidskrifterna. Undersökningen hade kunnat genomföras på en mängd olika sätt. Om jag hade studerat hela tidskrifterna och inte enbart undersökt hemma-hos-reportage hade förmodligen en annan diskurs blivit synlig. En distinktare diskurs hade kunnat utläsas där resultatet hade pekat på större skillnader mellan de båda tidskrifterna. Om jag däremot hade valt att studera en tidning som varit verksam under en längre tid, exempelvis *Allt i Hemmet* som gavs ut första gången 1956, hade troligen ett annat resultat visat sig, där diskursen om gamla hus haft en markantare förändring över tid. Att sedan knyta detta resultat till en vidare gentrifiering och omvårdningsprocess hade gett ett bredare material som haft större anknytning till tidigare forskning inom ämnet, verbalisering av bebyggelse i media. Det skulle vara intressant att genomföra samma undersökning utifrån en annan yrkeskategoris värdering. Frågan är om en inredningsarkitekt hade fått fram liknande resultat som denna undersökning?

Under studien gång har jag även uppmärksammat diskussioner kring reportagen och insändare på internet. Denna nätdiskussion skulle i en vidare forskning vara intressant att undersöka i relation till antikvariska förhållningssätt och tidskrifters normskapande ideal. Hur avspeglas reportagens normskapande värderingar på allmänhetens syn på gamla hus?

6. SAMMANFATTNING

Detta är en kandidatuppsats inom ramen för det Bebyggelseantikvariska programmet vid institutionen för kulturvård på Göteborgs universitet. Uppsatsen resulterar i 15 högskolepoäng som omfattar 10 veckors arbete. I uppsatsen undersöks hur gamla hus representeras i tryckta medier.

I dagens samhälle intar media en allt större roll som förmedlare av vår äldre bebyggelse. Byggnader synliggörs i tidskrifter med både texter och bilder och är ett öppet och allmänt forum att vända sig till i frågor gällande renovering. Medvetna val görs i tidskrifterna för vad som ska presenteras och därmed även representera gamla hus. Dessa inkluderingar skapar vidare normer för värderingar och samhällets syn på gamla hus går därmed till viss del att styra. Även de faktum att media använder sig av gamla hus för att marknadsföra sig själva innebär en kommodifiering av det byggda kulturarvet, där värderingar och ett estetiskt utseende på byggnaden spelar en allt större roll. I min problemformulering lutar jag mig på Jonas Grundberg som i *Kulturarvsförvaltningens samhällsuppdrag: en introduktion till kulturarvsförvaltningens teori och praktik* diskuterar och problematiserar detta. Jag diskuterar problemet kring kulturarvets kommodifiering och marknadens ekonomiska vinning. Den centrala problemformuleringen för uppsatsen är den maktposition som medier innehar när de värderar och uppmärksammar gamla hus. Den bild av byggnaden som bli belyst skapar sedan normeringar i samhället. Jag vill i uppsatsen synliggöra det som inkluderas i tidskrifterna och därmed blir till normer, och vad som inte representeras och på så vis exkluderas från den bredare kulturarvsdiskursen.

Tidigare forskning som studerats är främst tidigare uppsatser gällande den mediala framställningen i forma av begreppsanvändning och kulturarv samt hur detta påverkar den allmänna bilden. Den forskning som ligger närmast mitt valda ämne är Matilda Dahlqvists uppsats, *'Omodern' eller 'gammal och charmig'? En studie av hur den äldre bebyggelsen verbaliseras i Göteborgs-Posten åren 1970-85* och Ingrid Holmberg Martins, *"Uppfinningsrika möten med det förflutna – Om historiens värde speglat i bostadsrättsannonserna"*. Båda studierna undersöker hur gamla hus verbaliseras i bostadsannonser och hur synen på gamla hus påverkas av gentrifiering och omvärderingsprocesser. Även Patrik Åkers avhandling *Vår bostad i folkhemmet: bilden av hemmet i en organisationstidskrift*, där han granskar organisationstidskriften *Vår bostad* och hur denna belyser det svenska folkhemmet, har varit intressant att ta del av inför denna uppsats eftersom han uppmärksammar tidskriften som normskapande organ.

Undersökningens syfte är att med hjälp av en diskursiv teori och metod samt en representationsteori undersöka hur gamla hus representeras med visualiseringar och verbaliseringar i tryckta medier. Undersökningen är avgränsad till att endast undersöka hemma-hos-reportage i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp*. Tidskrifterna startade 1979 respektive 2003, studien undersöker ett reportage varje år, sammanlagt analyseras cirka 40 reportage. Frågor som jag besvarar i uppsatsen är följande:

1. Hur representeras den äldre bebyggelsen i svenska konsumentinriktade tidskrifter? Kring vilka nodalpunkter kretsar reportagetexterna? Vilka byggnadsepoker och aspekter förekommer?
2. När uppkommer reportagetexter om den äldre bebyggelsens kvaliteter i svenska konsumentinriktade månadsmagasin och vad är förutsättningarna?
3. På vilket sätt skiljer diskursen sig åt i de olika tidskrifterna och vilka likheter finns

Jag har valt att använda mig av diskurs både som teori och metod. Den diskursiva metoden innebär en djupläsning av samtliga reportage som sedan har resulterat i åtta nodalpunkter som presenteras med hjälp av en matris. Därför har min metod även varit mitt resultat på samma sätt som resultatet till vis del redogörs direkt i undersökningen när reportagen analyseras.

Undersökningen är uppdelad i faser där *Sköna Hem* delas in i tre faser, 1979-1991, 1992-1996 och 1997-2011. Detta beror på de ändrade ägoförhållanden som inträffade åren 1992-1996 då *Allt i Hemmet* och *Sköna Hem* slogs ihop till en tidskrift. *Gård och Torp* analyseras endast efter en fas, 2003-2011.

Resultatet visar en väldigt konsekvent beskrivning av gamla hus i båda tidskrifterna. Jag trodde att resultatet skulle bli mycket mer distinkt både i en jämförelse mellan de båda tidskrifterna och en tydligare förändring över tid. I resultatet redogörs de åtta nodalpunkterna och vilket resultat dessa uppvisats. Det som är påfallande är främst hur exteriörer inte till lika stor del som interiören verbaliseras och att exteriören i lägenhetsreportage aldrig verbaliseras eller visualiseras. Både ägarna och möblemanget redogörs till större del i *Sköna Hem*. Även den beskrivning som görs kring ägarna är anmärkningsvärt. I tidskrifterna framställs ägarna alltid som räddarna i nöden, de flesta är högtbildade med inredning och design som främsta intressen.

Diskussionen leder vidare in på hur de tryckta medierna är normskapande i deras framställning av gamla hus. Detta knyts an till den representationsteori som presenteras i början där jag lutar mig på Faircloughs representationsteori om att det främst är textförfattarens motiv samt socialutgångspunkter som skapar representationer av verkligheten och att media därmed inte kan ses som ett direkt fönster mot verkligheten. Vidare diskuteras hur den media bild som framställs av gamla hus är den bild som samhället anser vara representanter för gamla hus och därmed även en del av vårt kulturarv, samtidigt som det i verkligheten endast är en väldigt liten och utvald del som blir belyst och alltid belyst ut valda vinklar och med valda syften.

Denna undersökning har bidragit till att synliggöra hur gamla hus verbaliseras i tidskrifterna *Sköna Hem* och *Gård och Torp*. Genom att synliggöra diskursen uppmärksammas även problematiken kring den verbalisering av gamla hus som blir till normskapande föreskrifter för allmänheten. Undersökningen har även synliggjort hur gamla hus visualiseras i bildmaterial i tidskrifterna samt vilka byggnadsepoker som uppmärksammas i tryckta medier. Jag har försökt att genomföra kortare intervjuer med chefsredaktörerna för de båda tidningarna med utan svar. Det som skulle ha varit intressant för denna studie hade varit att genomföra enkätundersökningar hos tidskrifternas läsarkrets för att se om de påverkas av de budskap som tidskrifterna skapar.

Vidare forskning i ämnet skulle kunna innebära en undersökning där hela tidskrifter undersöktes och inte endast hemma-hos-reportage. Det skulle förmodligen visa ett bredare och mer intressant resultat där skillnader mellan två tidskrifter bli tydligare, samt att diskursen kring gamla hus mer markant skulle framträda.

KÄLL- OCH LITTERATURHÄNVISNING

Källmaterial

Börjeson.B. *Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1979:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Schutt. S, Appeltofft. B. *De lämnade stadsvåningen för en gård på landet i; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1979:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Österling. K, Cronberg. U. *Nutid och seklers tradition; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1981:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Einarsson. A.L, Appeltofft. B. *Jugend villa i ny gestalt; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1982:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Wettergren Skawonius. G, Hammarskiöld. H. *Skydda det gamla och leva i tiden; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1982:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Reuterswärd. A, Eriksson. P. *En vånings metamorfos; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1984:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Reuterswärd. A, Eriksson. P. *Dekorativ stil; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1985:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Österling. K, Hallén. L. *Skånsk fiske idyll; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1985:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Sundelius. L, Lars. H. *1920-talsvånging i ung tappning; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1986:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Sundelius. L, Lars. H. *Genomlyst av milda färger; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1986:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Klingspor. E, Appeltofft. B. *Sägenomspunnen herrgård i Värmland; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1987:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Sundelius. L, Lars. H. *Väckt till ett nytt liv; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1988:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

Selse. E, Nilsson. A. *En strandriddares hem; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1989:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget

- Sandell von Platen. G, Tham. J. *Gammal tid och charm; Sköna hem: inredning, konst, kultur, antikviteter*. (1990:1). Stockholm: Specialtidningsförlaget
- Reuterswärd. A, Eriksson. P. *Ljus och rymd i funkisvilla; Sköna hem & Allt i hemmet*. (1992:1). Stockholm: Bonniers månadstidningar
- Beckman. M, Herner. S. *Ett stänk av Medelhav; Sköna hem & Allt i hemmet*. (1993:6). Stockholm: Bonniers månadstidningar
- Stone. L, Eriksson. B. *Öppen hus för ljus; Sköna hem & Allt i hemmet*. (1994:1). Stockholm: Bonniers månadstidningar
- Jacobson. R, Frank – Jensen. S. *Ett hem med historia; Sköna hem & Allt i hemmet*. (1994:1). Stockholm: Bonniers månadstidningar
- Sjöstedt. A, Sjöstedt. S. *Stenhuset vid bruket; Sköna hem & Allt i hemmet*. (1995:5). Stockholm: Bonniers månadstidningar
- Einarsson. A.N, Snitt. I. *Guldrummet på Gotland; Sköna hem & Allt i hemmet*. (1996:5). Stockholm: Bonniers månadstidningar
- Widenfäldt. L, Enquist. P. *Ordning och reda; Sköna hem: inspirationskällan*. (1997:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Einarsson. L, Eriksson. P. *Skönandarnas hus; Sköna hem: inspirationskällan*. (1998:6). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Debong. E, Dubois. M. *Huset fullt av Färg; Sköna hem: inspirationskällan*. (1999:2). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Hedqvist. H. *Sköna hem: inspirationskällan*. (1999:2). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Pe. H. *Mamma Mia, vilket paradisi!; Sköna hem: inspirationskällan*. (2000:6). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Lindh. E, Plamklint. N. *Skrothandlarens sommarnöje; Sköna hem: inspirationskällan*. (2001:6). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Debong. E, Johansson, P. *Eldsälarnas funkisparadis; Sköna hem: inspirationskällan*. (2002:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Palm. R, Lewenborn. C, Koller. L. *Soligt i Smygehamn; Sköna hem: inspirationskällan*. (2003:6). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Debong. E, Hed. P. *Småskaligt i Djursholm; Sköna hem: inspirationskällan*. (2004:5). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Wennberg. P, Kaasik. H, Pe. H. *Lockad av lantliv; Sköna hem: inspirationskällan*. (2005:6). Stockholm: Bonnier tidskrifter

- Edwards. A, Nero. C, Callender. A. *Hem till gården; Sköna hem: inspirationskällan*. (2006:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Eriksson. A, Magnusson. U, Ringqvist. T. *Ett svårt val – blev enklast möjliga; Sköna hem: inspirationskällan*. (2007:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Pettersson. C, Dubois. M, Eriksson. A. *Fyrverkeri av mjuka färger; Sköna hem: inspirationskällan*. (2008:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Cardell. A, Eijde. M, Cederblad. M. *Stilmöte i Mälarhöjden; Sköna hem: inspirationskällan*. (2009:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Karlsson. K, Cederblad. M. *Tittglädje i Lärkstaden; Sköna hem: inspirationskällan*. (2010:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Debong. E, Eijde. M, Andersson. K. *Helhetens harmoni; Sköna hem: inspirationskällan*. (2011:1). Stockholm: Bonnier tidskrifter
- Von Platen. G, Almers. S. *En nyväckt närkestuga; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2003) Specialnummer. Stockholm: Antikbörsen
- Von Platen. G, Håkansson. P. *Drömmen om ett torp; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2004:1). Stockholm: Antikbörsen
- Ryden. B, Tham. J. *Ett besök på sjöherrgård; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2005:1). Stockholm: Antikbörsen
- Malmström. M, Bergström. N, Tufvesson. G. A. *Stenhus i stilla förfall; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2006:3). Stockholm: Antikbörsen
- Andersson. H, Erksell Barker. T. *Böljande former vid havet; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2007:5). Stockholm: Antikbörsen
- Andresen. H, Myrehed. P. *Sprakande färgglädje; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2008:1). Stockholm: Antikbörsen
- Swartling. C, Stenson. C. *Drömhuset under 70-tals fernissan; Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2010:1). Stockholm: Antikbörsen
- Swartling. C, Snitt. I. *Snörike. Gård & torp: 100 sidor om att rusta, inreda och vårda äldre hus*. (2011:1). Stockholm: Antikbörsen
- Håkansson. H. *Gård & torp: antik byggnadsvård och inredning : specialtidning*. (1998). Stockholm: Antikbörsen

Internetkällor

Shabby chic brands (2012): Heritage. www.shabbychic.com/heritage/. Hämtad 2012- 04-28

Swedish national heritage board, Riksantikvarieämbetets hemsida (2012-03-30): kulturarv. www.raa.se/cms/extern/kulturarv.html. Hämtad 2012- 05-15

Tidningsstatistik AB (2012)
http://ts.se/Pdf/Upplagestatistik/tids_09_20feb_topplistor.pdf. Hämtad 2012- 05-15

Nationalencyklopedin på Internet (2012): uppslagsord: *Tidning, Tidskrift*. URL: www.ne.se. Hämtad 2012-05-09

Programmet "Se om ditt hus" (2006) www.ur.se/seomidtthus: Hämtad 2012-03-20

Litteratur

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Dahlquist, M. (2001). 'Omodern' eller 'gammal och charmig'? En studie av hur den äldre bebyggelsen verbaliseras i Göteborgs-Posten åren 1970-85. Kandidatuppsats: Göteborgs universitet, institutionen för miljövetenskap och kulturvård.

Demker, A. (2011). *Skärvor av en svit – förflutenhetens plats i Hammarkullen*. Masteruppsats, Göteborgs universitet/Institutionen för kulturvård

Engblom, Lars-Åke, Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per (2002). *Den svenska pressens historia. 4, Bland andra massmedier (efter 1945)*. Stockholm: Ekerlid

Fairclough, Norman (2003). *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge

Fairclough, Norman (1995). *Media discourse*. London: Edward Arnold

Foucault, Michel (1972). *Vetandets arkeologi*. 1. uppl. Staffanstorp: Cavefors

Grundberg, Jonas (2000). *Kulturarvsförvaltningens samhällsuppdrag: en introduktion till kulturarvsförvaltningens teori och praktik*. 1. uppl. Göteborg: Institutionen för arkeologi, Göteborgs universitet

Gustafsson, K.E. (1990). *Veckopressens nedgång en inte fall*. Rapport nr 17. Göteborgs Universitet. Företagsekonomiska institutionen, Handelshögskolan.

Hafstrand Kolås, Helena *Populärpress i förvandling*. Carelli, Peter & Dahlström, Ulf (red.) (2005). *Veckovis: en antologi om svensk veckopress*. Helsingborg: Stadshistoriska avdelningen, Dunkers kulturhus

Henrikson. A. Weibull. E. (2008) *Förtätning inom stadsplanering – en studie av syftning och framställning i svensk dagspress*. Y-uppsats: SLU/Dept. of Urban and Rural Development

Heller. B, Hedman S. (2011). *Arkeologin i nyhetsmedierna*. Kandidatuppsats: Stockholms universitet, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Holmberg. I. *Uppfinningsrika möten med det förflutna – Om historiens värde speglat i bostadsrättsannonsen; Nordisk arkitekturforskning: NA = Nordic journal of architectural research*. (1997:3). Göteborg: Nordisk förening för arkitekturforskning

Holmberg, Ingrid Martins (2006). *På stadens yta: om historiseringen av Haga*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2006

Johansson. J. (2007). *Göteborgs betongförort nummer ett!!- En studie av diskursen kring Angered*. Kandidatuppsats: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete

Kalay, Yehuda E., Kvan, Thomas & Affleck, Janice (red.) (2008). *New heritage: new media and cultural heritage*. London: Routledge

Lundberg, Erik (1978). *Svensk bostad: dess utveckling och traditionsbildning : dess förhållande till utländskt samt dess egenart och framtida möjligheter. 2., omarb. uppl.* Stockholm: Norstedt

Oscarsson, Ingmar, *Nöjsamt och nyttigt*. Carelli, Peter & Dahlström, Ulf (red.) (2005). *Veckovis: en antologi om svensk veckopress*. Helsingborg: Stadshistoriska avdelningen, Dunkers kulturhus

Robertson. A. *Narrativanalys*. Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. 2., [omarb.] uppl.* Lund: Studentlitteratur

Webb, Jen (2009). *Understanding representation*. London: SAGE

Åker, Patrik (1998). *Vår bostad i folkhemmet: bilden av hemmet i en organisationstidskrift*. Diss. Stockholm : Univ.

Figurförteckning

1. Matris över undersökningens nodalpunkter. Av Astrid Bäckman (2012)
2. "Böljande former vid havet". Foto: T. Erksell Barker, *Gård och Torp* (2007)
3. "Nutid och seklers tradition". Foto: U. Cronberg, *Sköna Hem* (1981)
4. "Hem till gården". Foto: A Callender, *Sköna Hem* (2006)
5. "Dekorativ stil". Foto: P. Eriksson, *Sköna Hem* (1985)
6. "Stenhuset vid bruket". Foto: S. Sjöstedt, *Sköna Hem och Allt i Hemmet* (1995)
- 7 & 8. "En nyväckt närkestuga" Foto: Almers. S, *Gård och Torp* (2003)
9. Cirkeldiagram över representerad bebyggelse i *Sköna Hem* åren 1979-1991. Av Astrid Bäckman (2012)
10. Cirkeldiagram över representerad bebyggelse i *Sköna Hem* och *Allt i Hemmet* åren 1991-1996. Av Astrid Bäckman (2012)
11. Cirkeldiagram över representerad bebyggelse i *Sköna Hem* åren 1997-2011. Av Astrid Bäckman (2012)
12. Cirkeldiagram över representerad bebyggelse *Gård och Torp* åren 2003-2011. Av Astrid Bäckman (2012)

Bilagor

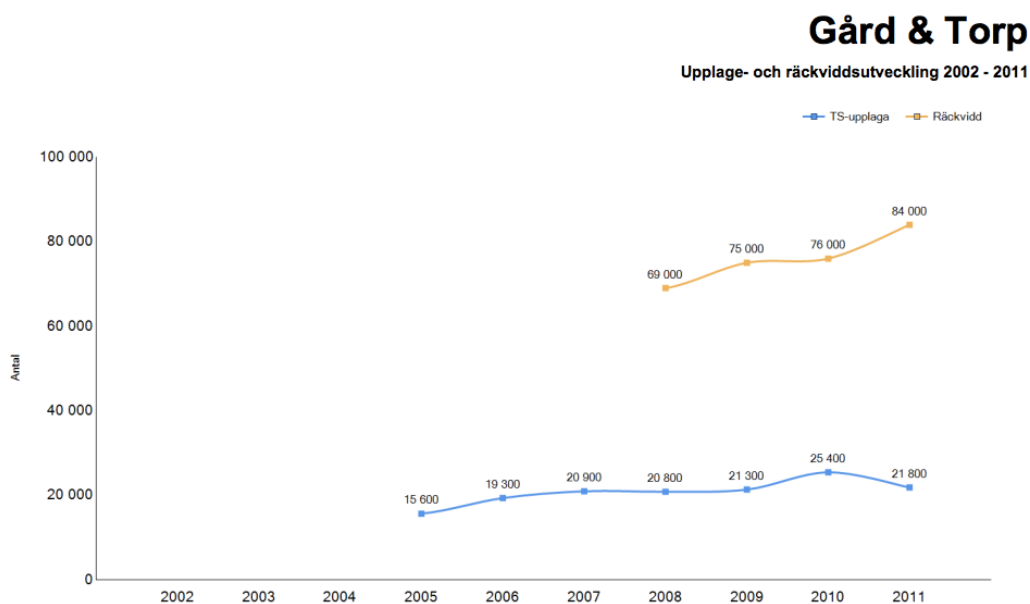
Förteckning:

Bilaga 1. Statistisk översikt över tidskrifternas räckvidd.

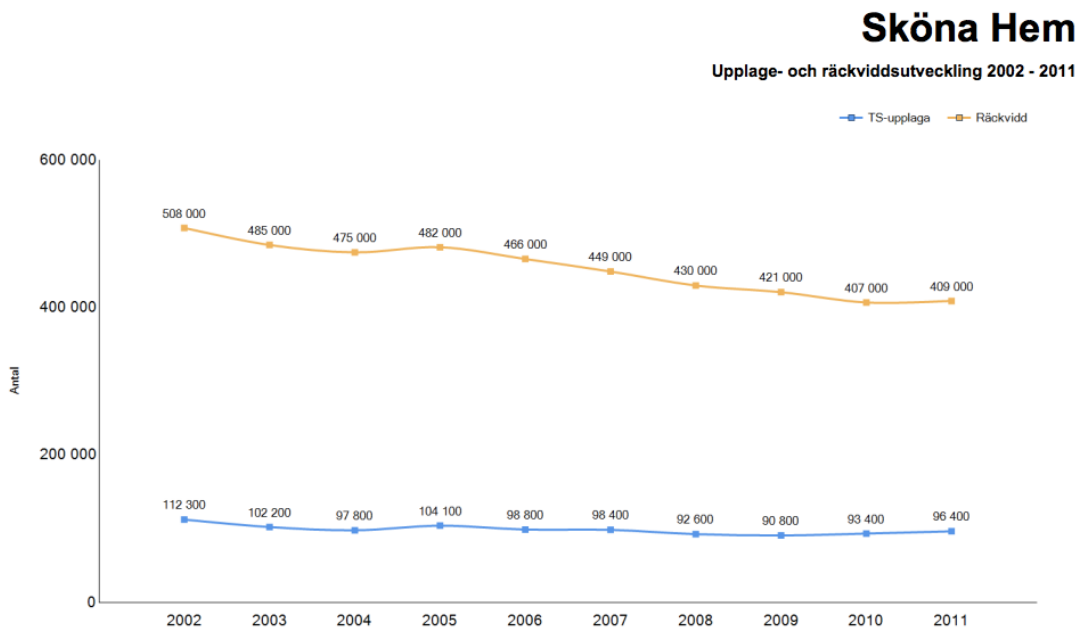
Bilaga 2. Exempel på hur materialet har bearbetats med hjälp av närläsning.

Bilaga 3. Jämförelse över närläsningens nodalpunkter i form av begrepp som uppmärksammats i reportagen.

Bilaga 1. Statistisk översikt över tidskrifternas räckvidd. Den gula linjen visar tidskriftens räckvidd.

Källa: TS och ORVESTO® Konsument Helår

Källa: TS och ORVESTO® Konsument Helår

Bilaga 2. Exempel på hur materialet har bearbetats med hjälp av när-läsning.

Sköna hem 1982 nr 1 – *Skydda det gamla och leva i tiden.*

På Erstaviksgård i Stockholm skyddas det gamla huset. Här har ägarna lyckligt lyckats förena en gammal kulturmiljö med den nya tidens krav, gården beskrivs som en gustaviansk klenod. Reportaget är både en historia om byggnaden och om ägarna till huset som är släkt med dåvarande kronprinsessan Margareta. Erstaviksgård är ritat av Jean Eric Rehn 1763. Huset beskrivs med ord som, strålande vit, stolt resning, mäktiga huset med gustavianska proportioner och högt karolinskt mansardtak med svartglaserat tegel. (När det är en berömd arkitekt finns han med i texten och uppvärderas byggnaden). Byggnadens uppställning är väl beskriven, när Rehn ritade byggnaden gjorde han en okonventionell helomvändning och gick åter till det karolinska schemat med paradvåningen en trappa upp. Byggnadens plan är däremot helt fransk och härstammar från dåtidens stilbildande arkitekt JF Blondes. Den utförliga beskrivningen på byggnadens uppställning visar dess betydande värde och vikt i sammanhanget.

1943 gjordes en större renovering, med hjälp av en konservator och riksantikvarien. Då de bland annat kunde återställa mörka 1800 tals rum till den rådande gustavianska stilen genom att skrapa fram bakomliggande ljusgrå kulör. Riksantikvarien beskriver återställandet så här; *”...hade en dag fått en idéen att skåra med en liten kniv i ekådringen och fann en ljusgråvägg...”* (Sköna hem 1982:59).

Interiören är vidare beskriven, den rokokobetonade blå salongen anses vara en av landets vackraste rumssviter från frihetstiden. Även den stora salongen där riksantikvarien och en konservator varit med och återställt rummets målningar efter originalritningar beskrivs så här, *”Stora salongen är med överlägsen känsla ritad och inredd, ansedd som ett av våra mest strama gustavianska rum på svenska gods”* (Sköna Hem 1982:59).

Genom hela reportaget belyser texten byggnadens personhistoriska värde och byggnadshistoriska värde. När köket ska beskrivas lyfts det fram som nytt och modernt med texten, *ny tid annat sätt att leva*.

Det finns endast en exteriör bild på byggnaden sett från grusgången med entréfasaden i blickfånget. Inga vidare bilder finns på exteriören. Reportaget består till största delen av interiöra bilder på uppdukade bord, möblemang och rumbilder där målningarna lyfts fram. Även detaljbilder på ljusstakar, och ett barn på en gunghäst finns representerade.

Sköna Hem 1986 nr 1 – *Genomlyst av milda färger.*

En 1800tals gård med levande allmogekultur. Mangårdsbyggnad är från 1850-talet belägen i jämtland någon mil utanför Östersund. Till gården har det tidigare funnits ett tegelbruk. Familjen flyttade till gården för att de var trötta på storstaden, och drömde om livet på landet. Huset beskrivs som stort, som anses vara lika med komfort. Huset med gammal jämtländsk allmogetradition samt genuint 1700-tal har enligt reportaget genomgått varsam renovering. Familjen har lagt ner mycket omsorg för att få huset i stånd. Man har restaurerat rum för rum och bland annat spänt nya tak, slipat de vackra gamla originalgolven och låtit måla väggarna med mycket känslig marmoreringsteknik. Huset har tilläggsisolerats, och befriats från 1940-talets masonitskivor som satt på dörrarna. Ett nytillskott är burspråket i matsalen som anses ge mycket trivsel. I reportaget omnämns även det välvda taket i hallen som en stämningsskapande detalj som man hittar i gamla hus.

Det finns ingen vidare exteriör beskrivning. Varken detaljer, fönster, eller kulörer har ansetts vara av intresse för reportaget. Interiören beskrivs som harmonisk svensk herrgårdsstämning.

Det finns två exteriöra bilder på herrgården. En på fasaden med entrépartiet i mitten och en där man ser altanen i söderläge. Interiöra bilder på matsalen med uppdukat bord ger en hemtrevlig

och plottrig känsla. Fotografen belyser möbler och mattor. Mindre bilder finns på ett pärilsfontak och marmoreringsmålningar på väggarna.

Sköna Hem och Allt i Hemmet 1992 nr 1 – Ljus och rymd i funkisvilla.

Den ljusa och rymliga funkisvilla ligger vänd mot söder på en kulle i Bromma. Villan är byggd i början av 1930-talet och har en stark arkitektonisk karaktär, präglad av den första funkis vågen. Den strikt fasaden är reveterad och vitputsad, den runda utbyggnaden ger byggnaden dess speciella karaktär.

Interiört beskrivs de många funktionella lösningarna och den höga byggnadskvalité som vilken lyckligtvis följts upp vid den renovering som genomfördes. Vid renoveringen valde familjen att sats på köket. Köket skulle anpassas till villans speciella karaktär och de ansåg att köket var en investering för livskvalitet. I reportaget redogörs även föräldrarnas yrken och deras karriärutveckling.

Tre av bilderna till reportaget visar det specialbyggda köket från olika vinklar. Annars är det mest möbler som finns representerade på bilderna inifrån huset. Exteriöra bilder finns på terrassen och den karakteristiska runda utbyggnaden. Samt en bild på familjen.

Sköna Hem och Allt i Hemmet 1995 nr 5 – Stenhuset vid bruket.

Detta är ett av de första reportagen där inte inredning och möbler är i fokus. Här kommer huset i förstahand och får en närmare och grundligare genomgång. Möbler finns självklart representerade liksom ägarnas yre och intresse för huset, men inte lika mycket som i de tidigare reportagen.

Det vackra stenhuset från 1790 är en gammal arbetar bostad till det gamla mässingsbruket. Det vitkalkade stenhuset är högt beläget en bit bort från bruksamhället Gusum i Östergötland.

Fram till 1960 fungerade huset som arbetarbostad för arbetare vid Gusums bruk. Då var det 8 lägenheter och kök. När nuvarande ägare tog över gården var den helt omodern utan vare sig vatten eller avlopp.

Ägarna som köpte huset driver en arkitektbyrå som även driver med inredning och möbleformgivning. Första mötet med det övergivna stenhuset beskrivs som en stark upplevelse. Huset utstrålade kraft och pondus. Arkitektparet beskrivs ha renoverat stenhuset med varsam hand där målet var att skapa en representativ bostad med plats för både kontor och utställningshall. Planen beskrivs närmare med bostad, utställningshall och kontor på tre plan.

Huset har tidigare genomgått en renovering. Under 1930-talet byttes alla bågformade fönster ut mot raka. Ägarna ville klara ombyggnaden utan att göra våld på huset, utan visa respekt. Samtidigt som de ville lämna spår av sin tid. De har gjort det mesta av arbetet själv. Tog två år. Närmare beskrivning av huset ges både i form av mer detaljerad beskrivning om vad som har renoverat med även färgtyper och byggnadsdetaljer beskrivs. Fasaden är kalkmålad och sprickor har lagats med kalkputs. Vindskivor, hänggrännor och stuprör är nya.

Borrade ny brunn, kittade alla fönster. Väggar revs för att få in mer ljus. På några ställen behölls vedspisarna. Kakelugnarna har renoverats och i dag är alla brukbara. Både inne och ute har ägarna arbetat med material och lösningar som är förenliga med husets status och ålder. Ägarna har haft intuitionen att vara konsekventa vid inredning och färgsättning. Kalkputs, kalkfärg, lut, såpa behandlat golv och linoljefärg är material som både andas och har ett vackert åldrande. Nya snickerier och det nya köket är anpassat efter befintlig standard. Köket vetter mot sydöst, snickerierna i köket har svampats med oljefärg i två olika toner.

Ytterligare interiöra detaljer som omnämns är kraftiga ytterväggar som skapar djupa nischer under en mjukare bågform i fönster och dörrar. Väggar beskrivs ge rummen tyngd. De gamla golvtilljorna har tagits till vara och kombineras med kalksten och marmor. Sovrummet har fått en ny tapet som ger en lätt sommrig sekelskifteskänsla. I dag beskrivs huset ge inspiration och energi.

Det finns en stor bild på ägarna på reportagets första sida. Här finns även en bild på husets exteriör med en damm i förgrunden. De djupa fönsternischerna som även finns beskrivna i texten är representerade på två bilder, samt dörren med lika djup nisch. Sovrummet med nya tapeter och golvet som vittnar om äldre rumsindelning samt köket och matsalen finns presenterat i stora bilder.

Sköna Hem 2001 nr 6 – Skrothandlarens sommarnöje

Den röda trävillan från sekelskiftet belägen i Roslagen har gått i arv. Huset byggdes 1910 av en skrothandlare, men såldes snabbt vidare till en bonde. Gården kom till släkten 1950.

När nuvarande ägare tog över huset gjordes en genomgående renovering med varsam hand, för att inte förlora den gamla charmen. Dom ville behålla sekelskifteskaraktären. Trots detta har huset fått ändrad planlösning och en mindre tillbyggnad, en nybyggd altan samt nyinsatta franska fönster för att ljuset obehindrat skulle flöda in.

Alla rum har kvar sina originalgolv i furu. Vägarna har klätts med nya, tidsenliga tapeter. I sovrumbet har ägarna själv målat tapeterna. Interiört beskriv kulörer, hallen har fått svala sommarteroner och är målad i klassiskt marint och vitt. Blått är basfärgen i vardagsrummet. Köket beskrivs som lantligt och rustikt i blått och gult.

Det är fokus på inredningen och var möblerna kommer ifrån, IKEA, loppis eller auktion. För första gången används begreppet inventarier.

Endast en exteriör bild representerar huset, taget långt ifrån, med lummiga träd och grönska i förgrunden. Detaljerade bilder presenteras på ett par gamla spegeldörrar samt en hatthylla. Sovrum, vardagsrum, kök och matsal är representerade med större bilder.

Sköna Hem 2006 nr 1 – Hem till gården.

Gården i Västerbotten från 1844 hade inte renoverats på 100år. 1992 när ägarna tog över gården var den i originalskick, ägarna beskriver att de såg ljuset och harmonin i huset och förvandlade en förfallen 1800-talsgård till ett hem. Originalinredningen var intakt och beskrivs i form av golvbrädor, träpanel och den branta men mycket vackra trappan. Vidare beskrivs även de nakna timmerstockarna där det isolerande hästtagelt sticker fram samt de dekorerade väggarna i gammal stil med vidare beskrivning – ”en björkruska doppas i en färgburk och sedan stänker man på väggarna” (Sköna hem 2006: 57). Ägarna ville återskapa känslan från när huset var nytt. En personlig berättelse om kvinnans formgivning och hennes intresse och verksamhet lyfts fram och sätter sin prägel på hela reportaget som snarare blir en reklam annons.

Bilderna lyfter fram rummen där hennes möbler står i centrum. Vidare finns även bilder på en gammal vedspis och köket. En exteriör bild på huset tagen från björkallén upp mot husets entréfasad, samt två ekonomibyggnader på vardera sida är det enda som finns på byggnadens exteriör. Även en bild på mamman och ett barn är representerade.

Sköna Hem 2011 nr 1 – Helhetens harmoni.

Stilig villa från 1912 med veranda burspråk och spröjsade fönster. Ett fint exempel på en välbevarad sekelskiftesvilla i engelsk stil. Ägarna har mottagit Villaägarnas renoveringspris 2009, efter att ha genomfört ett omsorgsfullt renoveringsarbete som återställde byggnaden i ursprungsskick. Huset beskrivs med orden ”Ett hem för en modern barnfamilj som vill ha det både vackert och bekvämt.” (Dehong, Eijde & Andersson2011:26)

Ägarna har genomfört ett ambitiöst arbete med att återställa husets ursprungsskick. När nuvarande ägare flyttade in var huset starkt präglad av en tidigare renovering på 1950-talet. Sen dess hade huset fått förfalla. Målet var att återge villan dess karakteristiska utseende både invändigt och utvändigt. Hela planlösningen är förändrad för att vara anpassad för en modern barnfamilj. Baktrappor, gångar och undangömda rum för tjänste folk är borta. Flera av rummen på

nedervåningen slogs ihop och på övervåningen togs de tidigare rumme i fil bort för att skapa ett stort sovrum med klädkammare. På det ljusa vindsplanet gjordes två sovrum. Köket är rymligt och platsbyggt.

Den praktfulla fasaden målades om i ljus umbraton. Den gråbruna kulören går igen i hela interiören.

Familjen tycker om att resa, laga mat och umgås men tillbringar även mycket tid hemma. Ägarna har stort intresse för konst och kultur och jobbar båda inom inredning och design.

En exteriör bild på villan sett med de röda grindstolparna i förgrunden. Bilden är tagen på vintern. Ett helsidesuppslag på vardagsrummet med en brinnande eld. Familjen i soffan. Det plats byggda köket. Detaljbilder på trappa och barnens sovrum i olika färger. Även badrummet finns för första gången representerat!

Gård och Torp 2003 specialnummer – En nyväckt närkestuga.

Den röda Närkestugan låg inbäddad och bortglömd. Förälskelse vid första ögonblicket.

Restaurerat i två år.

Letade efter ett hus med den ursprungliga känslan kvar.

Hittade huset som i en dröm *"Jag trodde inte mina ögon. Som i en Törnrosasömn låg den röda Närkestugan och det lilla torpet intill inbäddade i tät grönska"* (20). Det såg hemskt ut där inne. Bråte på golvet, tapeterna hängde, huset hade stått obebot och öppet i flera år. Bonden hade panerat att bränna ner huset. Men hon köpte det på plats.

Planbeskrivning över både huset och gården. Närkestugan var en enkelstuga i två plan som hade fått sin nuvarande skepnad under 1800talet. På båda sidorna om huset ligger en liten torparstuga som tidigare används som brygghus och drängstuga och ett litet uthus med jordkällare. Ägaren tror att den lilla drängstugan är från 1700talet. Efter att ha undersökt gamla kartor tror ägaren att husen kan ha flyttats till dess nuvarande plats 1860. Huset kan vara ännu äldre på grund av eldstadens placering vid ytterväggen, efter som det var något man slutade med vid 1800-talets mitt.

I Närke minst 3500 stugor av denna sort. Många byggdes som enklare stugor eller soldattorp under 1600 och 1700talen. Historien bakom stugans utformning, i samband med lagaskiftet 1828 byggde man oftast ytterligare en våning...

Byggnaden är karakteristiskt med sin höga och smala form och sitt korta tak.

Hur närmar man sig ett projekt som detta?

Ägarinnan har arbetat med kulturhistoriska frågor under många år och är välinsatt i tänket. Sonen har även medverkat i första säsongen av sommartorpen på svt.

Tak och fönster måste alltid åtgärdas först. *"de (fönster) som fanns där är nog från 1900-talets början, och de flesta av dem var hela, som tur var. Det gamla glaset ger ju ett helt annat liv åt huset än nya rutor. Vi har lagat och oljat alla fönster tre gånger och nu ska de målas med linoljefärg."*(22).

Rötskadat timmer och takstolar fick bytas, murstock och lerklinande väggar fick tas ner. All panel togs ner och rötskadorna lagades. Undertaket lagades isolerades och läktades om. På det stora huset ligger två kupigt tegel och på det lilla enkupigt. Återanvänd bef. tegel resten är köpta av en bonde.

Ägaren har valt att isolera huset utvändigt med asfaboard och för att inte ändra byggnadens karaktär har hon även skjutit ut alla fönster i liv med fasaden. Målat med den ljusa falurödafärgen om hon tycker bäst om.

Interiört: Rivit ut tre lager av korkmattor, mögel. Ett nytt bjälkgolvlag har gjort och singel och lecakulor har lagts till. Nu kommer ett nytt kilformat fint skurgolv på plats.

Kanske ska göra dusch och toalett av det gamla köket. En glasveranda skulle kunna sammankoppla de två husen. Diskret och reversibelt, om man vill gå tillbaka till det gamla utseendet.

"Jag har många planer för huset, det får ta den tid de tar. Det viktiga är att det görs på ett riktigt sätt. För husets skull."

Bilderna:

Tre exteriöra "förebilder" på huset inbäddat i en grönska. En exteriör bild under arbetet med att byta panel, en efterbild när hela familjen sitter och äter middag, huset är rött litet och gulligt. Interiöra bilder, en före bild. Detaljbilder på trappa och trappträcket timrad rötskadad galvel och dörrarna med beslag från troligen 1700talet. Samt en bild på sonen som tittar på den nya dropplisten på husets fasad.

En uppmätning på en Närkestuga gjord av Jerk Altons arkitektkontor. Fasad + plan + sektion + detalj på dörr och fönsterkarm.

Gård och Torp 2007 nr 5 – Böljande former vid havet.

På Löparö i Stockholms skärgård ligger ett härligt sommar hus med böljande jugenddetaljer. Men det var inte så härligt när huset köptes. Första sommaren gick det knappt att gå in i huset, för att tidigare ägaren hade haft massa lösa hundar i huset, så det luktade. Satte ut hinkar med ammoniak och till slut försvann doften. Sen revs linoleummattorna upp och golven slipades och skurades för att få bort doften. Huset hade inte ändrats på eller byggts om på flera år. En tillbyggnads från 60-talet revs, men annars var planlösningen orörd från 1904 då huset är byggt. Huset är i två våningar med glasveranda, kök och sal på bottenvåningen och två sovrum på övervåningen. Troligen byggdes huset av Hedvig Rosendahl som på den tiden var en mycket modern kvinna. Hon ritade troligtvis huset själv med inspiration från Carl och Karin Larsson. *"Hedvig var fotograf och hade ofta med sig en kvinnlig vän ut till lantstället"* (14).

Fönstrena sitter högt. Folk påstår att det var ett medvetet val för att Hedvig skulle slippa nyfikna blickar. Efter Hedvig bodde en disponent från Stockholm i villan.

Trädgården var försummad, men i dag är den upprustad och fullt med växter. Trädgården sluttar ner mot vatten där det finns en brygga med liknande böljande räcke som på huset. Från bryggan leder en grusad gång upp mot den härliga glasverandan. På glasverandan har ägarna skrapat fram originalfärgen på alla snickerier. Fick hjälp av systemns man som är arkitekt, annars hade de själva aldrig kommit på idén att använda linoljefärg eller komplettera med tidstypiska detaljer. Huset skrapades rent ner till träet både inne och ute slammades fasaden med den ljusare faluröda färgen, övriga snickerier inne och ute målades med linoljefärg.

Alla de 236 fönsterrutorna togs ner och skrapades och oljades och sattes tillbaka igen.

Köket krävde mest åtgärder, inga väggar är rivna utan bara nya köksinredning. Svågern ritade köket och profilerna till luckorna som kommer från profilerna på det gamla skafferiet. Vid den gamla skorstensstocken har ägarna murat in en vedspis från nacka byggnadsvård. Pärilsfonten finns kvar i både väggar och tak. Toalett och bad har de gjort i det lilla huset på gården, i den gamla vedboden. Elektrikern ville göra en bra jobb med tidstypiska strömbrytare och kontakter.

Det finns tre bilder på byggnadens exteriör. Inbäddad i grönska. Samt en större bild på glasverandan med utsikt ut mot skogen. Mindre bilder finns på köket, möbler, en liten platsbyggd toalett under trappan, kakelugn, piano där vi ser de högt sittande fönstrena.

Bilaga 3. Jämförelse över närläsningens nodalpunkter i form av begrepp som uppmärksammats i reportagen.

Begrepp som används för beskrivandet av färg- och kulörer i *Sköna Hem* och *Gård och Torp*

Sköna Hem 1979 - 1992

Originella färgsättningar
Himmelsblå
Falurödfärg
Svart tjärat
Stänkmålade
Gyllenlädertapeter
Schablontapet
Sirligt
Sprött
Takmålningar
Mycket känslig marmoreringsteknik
Den gula trävillan
Den röda tegelfasaden
Originell färgsättning

Gård och Torp 2003 - 2011

Ljusa faluröda färgen
Rester av 6 lager tapet
Fönstren målades
Limfärg
Färgpigment
Grå bröstning
Guldockra
Mustig färgrikedom
Skrapat fram originalfärg
Linoljefärg
Ovanlig färgsättning
Kimrök
Originalfärg
Innfärgat
Pärlgrå linoljefärg

Begrepp som används för beskrivandet av modernt/gammalt i *Sköna Hem* och *Gård och Torp*

Sköna Hem 1979 - 2011

Huset är i dag modernt
Nya tidens krav
Förvandling till de moderna
Gamla huset
Gamla spegeldörrar
Gammal fastighet
Skiljer sig från det moderna
Gammal tradition
Gammaldags charm
Tidsenlig
Modernt kök och bad
Modernt kök
Gammal tid och charm

Sköna Hem 1997 - 2011

gamla köket
gamla skåp
gamla bryggeriet
gamla ritningar
mörkt gammalt
gamla taket
ålderdomliga
gamla huset
vackert gammalt hus
gammal stil
gammalt lantkök
gammal portvaktarstuga
modern inredning
modern bostad
modernt drömhus
modern standard
modernt
modern barnfamilj

Gård och Torp 2003 - 2011

Gamla kartor
Äldre
Nytt
Gammalt utseende
Gammalt fönsterglas
Moderna köket
Moderniserats
Gamla torpet
Ålderdomligt
Gamla tiders prakt
Äldst
Dagens inställning
Gammalt förfall
Ursprungligt
Modernt boende
Sveriges äldsta
Funktionellt
Mycket är nytt men ska se gammalt ut

Begrepp som används för beskrivandet av interiören i *Sköna Hem*

1979 - 1991

Blyinfattade gröna
originalglas
Möbler
Spröjsade fönster
Välvt tak
Pärilsfontstak

Kalkstensgolv
Bjälkar
Hanabjälkar
Sättugn
Kakelugn
Ursprunglig skorstensstock
Trappa

handsmidda lås
Vedung
Spegeldörr
Höga paneler
Djupa fönsternischer
Rums proportioner
Stor bostadsyta

Takrymd
Helfransk planlösning
Ändamålsenlig planlösning

1992-1996

Ljus och rymlig
Arkitektonisk karaktär
Sommarkänsla året om
Speciell inredningsstil
Historiska möbler
Somrig sekelskiftes känsla
Funktionella enheter
Komplicerad planlösning
Ändrad planlösning
Breda golvtilljor

Marmorgolv
Kalkstensgolv
Pärilsfont

1997- 2011

Ungt och fräscht
Ursprungligt
Rymligt
Personligt hem
Välplanerat
Sekelskifteskaraktären
Rejält
Ljust
Luftigt
Grafit grå

Brädgolv
Högt i tak
Stora fönster
Nordiskt blont
Franska fönster
Originalgolv
Nya tidsenliga tapeter
Parkettgolv
Skiffergolv
Branta mycket vackra trappan
Kakelung
Generöst spröjsade fönster

Begrepp som används för beskrivandet av renovering i *Sköna Hem*

1992 -1996

Kalkmålade
Kittade
Såpabehandlat golv
Linoljefärg
Golvtilljor
Äggoljetempera
Ultramarin
Jurakalk
Reviderad
Hög byggnadskvalité
Renovering
Renoverad in- och utvändigt

1997 - 2011

Kalkmålade
Kittade
Såpabehandlat golv
Linoljefärg
Golvtilljor
Äggoljetempera
Ultramarin
Jurakalk
Reviderad
Hög byggnadskvalité
Renovering
Renoverad in- och utvändigt

